

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δεύτερος

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδ. φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχ. ἀπὸ 1 ἰαν. ἐκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἑτησίαι — Τὴν προηγ. φύλιν λ. 30 — Γραφ. τῆς Διευθύνσεως: Ὁδ. Σταδίου, 6.

7 Νοεμβρίου 1876

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΥΡΙΚΙΟΝ ΒΑΩΚ

Συνίετα (ἰδί σελ. 68).

Οἱ σύνδεσμοι τῶν ἐργατῶν. — Αἱ ἀπεργίαι.

Ὁ Φίλιππος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ὅτι οἱ μισθοὶ δύνανται ν' ἀναδοικαταβαλίνουν· τῷ ἐρχίνετο τοῦτο ἄδικον πρὸς τὸς ἐργάτας καὶ τοὺς μισθωτὰς αὐτῶν καὶ ἐξέφρασε τὴν γνώμην του.

Διδάσκαλος. — Ἰδωμεν, Φίλιππε, ὅταν αἱ σβοῦραι ἦναι σπάνιαι δὲν ἀξίζουσιν δύο ἢ τέσσαρες βώλους περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι ἀξίζουσιν, ὅταν ἦναι κοινὰ καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἔχει;

Φίλιππος. — Δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα.

Διδάσκαλος. — Ἀνχμφιδόλως, μία σβοῦρα δὲν εἶναι ἐργασία, ὁμιλοῦμεν περὶ τῆς τιμῆς τῆς ἐργασίας καὶ ὅχι περὶ τῆς τιμῆς τῆς σβοῦρας. Ἄλλ' ὑποθέσωμεν ὅτι ὑποδηματοποιὸς τις ὁ ὁποῖος ἔχει ἐργασίαν διὰ δύο μόνον ἐργάτας παρκαλεῖται νὰ προσλάβῃ καὶ τρίτον ἐργάτην· τί θὰ εἴπῃ;

Φίλιππος. — Θὰ εἴπῃ: Δὲν ἔχω ἀνάγκην τῶρα ἀπὸ σέ. Ἐγὼ τοὺς ἐργάτας μου.

Διδάσκαλος. — Ὑποθέτω τῶρα ὅτι ὁ ἐργάτης ἐπῆγεν εἰς πολλοὺς ὑποδηματοποιούς, καὶ ὅλοι εἶχον τοὺς ἐργάτας των· τί θὰ κάμῃ ὁ ἐργάτης;

Τοῦ Φιλίππου μὴ εἰσεύροντος τί νὰ ἀπαντήσῃ, ὁ Γέρω-Πέτρος προσέθεσε· τί θὰ κάμῃ διὰ νὰ μὴν ἀποθάνῃ τῆς πείνης;

Πέτρος. — Θὰ ζητήσῃ ἄλλην ἐργασίαν.

Γέρω-Πέτρος. — Θὰ ζητήσῃ λοιπὸν νὰ γείνῃ χρυσοχόος ἢ ἱατρός, δὲν ἔχει οὕτως;

Τὰ παιδία ἤρχισαν νὰ γελοῦν, καὶ ὁ διδάσκαλος ἐξήγησεν ὡς ἐξῆς τὴν ἀπειρίτητα τοῦ Γέρω-Πέτρου. Ὁ ἐργάτης ὅταν ἐμποδίζεται νὰ ἐξασκῇ τὴν τέχνην, ἢ τὸ ἐπάγγελμά του, ἀμέσως μόνον ἀπλουστάτην τινὰ ἐργασίαν δύναται νὰ κάμῃ, ἢν δύναται τις νὰ μάθῃ ἄνευ διδασκαλίας. Ἄλλ' αἱ ἀπλούσταται ἐργασίαι ἄς ὅλος ὁ κόσμος ἤξέυρῃ νὰ κάμῃ, πληρώνονται ἐλάχιστα. Ἄλλως τε, αἱ ἐργασίαι εἰς τὰς ὁποίας δὲν εἰναιτίς συνειθισμένοι εἰσι πολλοὶ κοπιαστικαί. Τέλος χάνει τις καιρὸν ζητῶν ἐργασίαν τοιαύτην ἢν ἄγνοεῖ ποῦ νὰ εὔρῃ. Διὰ τοὺς λόγους τούτους, ὁ ἐργάτης προτιμᾷ νὰ εἴπῃ εἰς τὸν ἐργοστασιάρχην τοῦ ἐπαγγέλματός του· δός

μοι ἐργασίαν, καὶ πρὸς τὸ παρὸν σοὶ τὴν κάμνω εὐθηνότερα.

Ἀλέξανδρος. — Ὁ ἐργοστασιάρχης δὲν πρέπει εἰς τοιαύτας περιστάσεις νὰ ὠφεληται ἀπὸ τὴν δυστυχίαν τοῦ ἐργάτου.

Γέρω-Πέτρος. — Δηλ. πρέπει νὰ τῷ εἴπῃ: Παλληκάρι μου, δὲν ἠμπορῶ νὰ πληρώσω τὴν ἐργασίαν σου εἰς τὴν συνήθη τιμὴν τῆς, καὶ κατὰ συνέπειαν, ἀπόθανε τῆς πείνης.

Διδάσκαλος. — Ὁ ἐργοστασιάρχης δὲν ἐπωφελεῖται τῆς δυστυχίας τοῦ ἐργάτου — ὅπερ θὰ ἦτο κακόν· — τοῦναντίον τὸν ὑποχρεώνει, ἐνίοτε μάλιστα καὶ ζημιώνεται, δίδων αὐτῷ ἐργασίαν εἰς μικροτέραν τιμὴν, ὅταν π. χ. διαθέτῃ ὅσην ἐργασίαν δύναται.

Ἀλέξανδρος. — Πῶς τοῦτο;

Διδάσκαλος. — Ἰδοὺ πῶς. Ὁμιλούσαμεν περὶ τοῦ ὑποδηματοποιοῦ, ἐξακολουθήσωμεν τὸ παρᾶδειγμα τοῦτο. Πωλεῖ τὰ ὑποδήματα 20 δρ. τὸ ζεύγος. Εἰς τὰς 20 ταύτας δρ. ὑπάρχει ἡ ἀγορὰ τῶν δερμάτων, ἢ πληρωμὴ τοῦ ἐργάτου, τὰ λοιπὰ ἔξοδα, τὸ δὲ ὑπόλοιπον εἶναι κέρδος. Τῶρα ἐννοεῖται ὅτι ὁ ὑποδηματοποιὸς κατασκευάζει τόσα ζεύγη ὑποδημάτων ὅσα δύναται νὰ πωλήσῃ· ὑποθέσωμεν ὅτι πωλεῖ 4000 ζεύγη τὸ ἔτος. Ἐρχεται ἓνας ἐργάτης ὁ ὁποῖος τῷ λέγει· θέλω νὰ σὲ κατασκευάσω καὶ ἄλλα. Ὁ ὑποδηματοποιὸς τῷ ἀπαντᾷ: δὲν δύναμι νὰ τὰ πωλήσω· κατασκευάζω ἤδη 4000 ζεύγη, ἅτινα μοὶ ἀρκοῦν. Ὁ ἐργάτης τῷ ἀπαντᾷ· ἔχω ἀνάγκην ἐργασίας διὰ νὰ ζήσω, θὰ ἐργασθῶ εὐθηνότερον. Τότε ὁ ὑποδηματοποιὸς λέγει καθ' ἑαυτὸν· τὰ πρόσθετα ταῦτα ὑποδήματα θὰ τὰ προσφέρω εἰς μικροτέραν τιμὴν, καὶ θὰ εὔρω ἴσως νέους ἀγοραστάς· καὶ δέχεται τὴν πρότασιν.

Γέρω-Πέτρος. — Ὑποχρεώνει μέρος τοῦ κεφαλαίου του (τὰ δέρματα, ὑλικά καὶ τὰ ἐργατικά), καὶ ἐὰν δὲν κατορθώσῃ νὰ πωλήσῃ τὰ ὑποδήματα, τὸ κεφάλαιόν του οὐδὲν τῷ ἀποφέρει καὶ χάνει τοὺς τόκους.

Καλοσύνης. — Εἶδον πάντοτε ὅταν ὑπάρχῃ πολλὴ ἐργασία, ὅτι οἱ μισθοὶ ὑψοῦνται, καὶ ἐκπίπτουν ὅταν ὑπάρχῃ ὀλίγη ἐργασία· καὶ ὅτι οὔτε οἱ σύνδεσμοι τῶν ἐργατῶν οὔτε αἱ ἀπεργίαι συντελοῦν εἰς τι.

Ἰωάννης. — Τί εἶναι οἱ ἐργατικοὶ σύνδεσμοι καὶ αἱ ἀπεργίαι;

Καλοτύχης.—Οἱ ἐργατικοὶ σύνδεσμοι εἶναι ὅταν ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν τῆς αὐτῆς τέχνης ἢ τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος συννοοῦνται διὰ νὰ ζητήσουν αὐξήσιν μισθοῦ, ἀπεργία δὲ, ὅταν ἐννοοῦν νὰ ἐργασθῶσι μόνον ὑπὸ τοὺς ὅρους οὓς ἀπαιτοῦν. Ἦτοι ἡ ἀρνήσις, ἡ ἢ πραγματικὴ παῦσις τῆς ἐργασίας λέγεται ἀπεργία (grève.)

Ἀλέξανδρος.—Εἶναι δικαίωμα μας.

Γέρω-Πέτρος.—Ἀναμφιβόλως. Εἶναι δικαίωμα σας, ὅχι ὅμως πάντοτε καὶ κέρδος σας. Συχνότατα, ὁ ἐργάτης ὑποχρεοῦται νὰ ἐνδώσῃ ἀφοῦ δὲν ἐργασθῇ ἐπὶ τινὰς ἐβδομάδας ἢ καὶ τινὰς μῆνας. Ἐν τούτοις ὅμως ὅχι μόνον δὲν κατωρθώνει τι ἀλλὰ καὶ δαπανᾷ τὰς οἰκονομίας του, ἐὰν ἔχῃ. Καὶ ἐὰν ἐπιτύχῃ μικράν τινα αὐξήσιν, τὴν ἀγοράζει πολὺ ἀκριβὰ καὶ πάντοτε δὲν τὴν διατηρεῖ.

Διδάσκαλος.—Δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι ὁ ἐργοστασιάρχης δὲν ἐργάζεται διὰ νὰ εὐχαριστηθῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ πωλήσῃ. Ὁ ἀγοραστής ἢ ὁ καταναλωτής, ἀφ' ἑτέρου, δὲν ἀγοράζει διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν πωλητὴν, ἀλλὰ διότι ἐπιθυμεῖ νὰ προμηθευθῇ τὸ προσφερόμενον ἐμπόρευμα. Τὸ ἀγοράζει λοιπὸν εἰς τὴν δεῖνα τιμὴν, ὅχι ὅμως καὶ εἰς τὴν δεῖνα. Ἐὰν δὲν συγκρατῶν νὰ πληρώσῃ τιμὴν τινα, ὁ πωλητὴς σπανίως δύναται νὰ τὸν ἀναγκάσῃ, ἐνῶ ὁ καταναλωτής σχεδὸν πάντοτε κατωρθώνει τὸν πωλητὴν νὰ ἐκπέσῃ τὴν τιμὴν. Κατὰ συνέπειαν, ὁ ἐργοστασιάρχης μὴ δυνάμενος νὰ ὑψώσῃ ὅσον θέλει τὴν τιμὴν τοῦ ἐμπορεύματος, δὲν δύναται ἐπίσης καὶ νὰ ὑψώσῃ πάντοτε τὰς ἡμερομίσθια.

Καλοτύχης.—Προτιμᾷ μᾶλλον νὰ κλείσῃ τὸ κατάστημά του παρὰ νὰ ἐργάζεται μὲ ζημίαν.

Ἀλέξανδρος.—Ἀλλ' ἐὰν ὁ ἐργάτης δὲν κερδίζει ἀρκετὰ διὰ νὰ ζήσῃ;

Καλοτύχης.—Ὅλοι οἱ ἐργάται δὲν ἔχουν ἀρκετοὺς μισθοὺς, τοῦτο εἶναι ἀληθές· πολλάκις ὅμως καὶ ἀνημποῦντες δὲν ἐργάζονται ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι δὲν κερδίζουν ἀρκετὰ.

Γέρω-Πέτρος.—Καὶ αἱ ἀνωφελεῖς δαπάναι;

Διδάσκαλος.—Πρέπει νὰ εἰξεύρῃ τις νὰ ζῇ μὲ οἰκονομίαν, ἐὰν δὲν δύναται νὰ ἀλλάξῃ ἐπάγγελμα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, μόνον ἐκ τῆς προόδου, τῆς ποσότητος καὶ ποιότητος τῆς κατασκευαζομένης ἐργασίας ἀπείλει νὰ περιμένῃ σπουδαίαν βελτίωσιν καὶ διαρκὴ ἐν τῇ θέσει του ἑκαστος.

Ὁ συνεταιρισμὸς ἢ ἡ συνεργασία.

Ἀλέξανδρος.—Δὲν πιστεύετε λοιπὸν εἰς τὴν συνεργασίαν;

Διδάσκαλος.—Πιστεύω μόνον ὅτι ἀφορᾷ τὰ θρησκευτικὰ πράγματα· ὅτι ἀφορᾷ τὰ λοιπὰ, φίλε μου, ἐπιθυμῶ νὰ μαρθάρω· παρατηρῶ λοιπὸν τὰ πράγματα καὶ ἀποταμιεύω τὴν πείραν.

Παραδείγματα χάριν, ὅταν θέλω νὰ μάθω

ἐὰν ἦναι ἀληθές ὅτι καίεται τις ἐγγίζων τὸ πῦρ, πλησιάζω τὸν δάκτυλον· ἐὰν θέλω νὰ μάθω ἂν ἦναι προτιμότερον τὰ γεώμηλα νὰ φυτεύονται ἀκέραια ἢ εἰς τεμάχια, φυτεύω καὶ κατὰ τοὺς δύο τρόπους καὶ συγκρίνω τὰ προϊόντα.

Τὸ αὐτὸ θὰ πράξω καὶ διὰ τὴν συνεργασίαν. Θὰ κρίνω ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων.

Πέτρος.—Τί εἶναι ἡ συνεργασία;

Διδάσκαλος.—Ἡ συνεργασία σημαίνει συνεταιρισμόν. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι συμβουλευόντες τὴν συνεργασίαν. Νομίζουν ὅτι οἱ ἐργάται συνεταιριζόμενοι μεταξὺ τῶν, ἀντὶ νὰ ἐργάζωνται διὰ λογαριασμὸν ἐργολάβου τινος, θὰ ἐκέρδιζον περισσότερα καὶ θὰ ἦσαν εὐτυχέστεροι.

Γέρω-Πέτρος.—Ἐὰν ἡ βροχὴ καὶ ὁ καλὸς καιρὸς δὲν ἔρχονται ὅταν πρέπει, ἡ συνεργασία θὰ ὀριμώσῃ τὰς ὁπώρας; Ὅταν γείνῃ πόλεμος, μήπως ἡ συνεργασία ἐμποδίζει τὴν πυρκαϊάν τῆς οἰκίας;

Ἀλέξανδρος.—Εἰξεύρω ὅτι εἶσαι κατὰ τῆς συνεργασίας.

Γέρω-Πέτρος.—Μήπως σὺ εἶσαι ὑπὲρ αὐτῆς; Ὅμιλεῖς μόνον, ἀλλὰ δὲν λαμβάνεις μέρος εἰς συνεργατικὴν τινα ἐταιρίαν. Ὑπάρχουσι πολλοὶ ἄνθρωποι ὅπως σὺ, οἱ ὁποῖοι συμβουλευοὺν εἰς τοὺς ἄλλους ὅτι δὲν θέλουν νὰ πράξουν οἱ ἴδιοι.

Ἀλέξανδρος.—Διότι δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ λάβω μέρος.

Διδάσκαλος.—Εἶμαι ἐξ ἐκείνων ὅστινες ἀκολουθοῦν εὐχαρίστως τὸ λόγιον τοῦ Εὐαγγελίου: «Πάντα ἐξετάζετε τὸ καλὸν κατέχετε.» Ὡστε δὲν θέλω νὰ δοιλήσω περὶ τῆς συνεργασίας πρὶν γείνουν πολλὰ ἐπ' αὐτῆς δοκιμαί. Ὅλιγοι ἐπέτυχον καὶ πολλοὶ ἀπέτυχον. Οὐχ ἦττον, ἴσως εἶναι ἀκόμη πολὺ ἐνωρίς διὰ νὰ κρίνῃ τις· ἐὰν ὅμως θέλετε, σὰς λέγω τὰς ἐπὶ τούτῳ σκέψεις μου.

Ὁλοι.—Ναί, ναί, νὰ μᾶς τὰς εἰπῇτε.

Διδάσκαλος.—Πρῶτον, ἐσκέφθην ὅτι συνεταιρίζεται τις διὰ νὰ κάμῃ μόνον τὰ πράγματα ἐκεῖνα ἅτινα μόνος του δύνανται νὰ κατασκευάσῃ. Ἐὰν μόνος μου δύναμαι νὰ κατασκευάσω τι ὅπερ θὰ μ' ἀποφέρῃ ὃ δρ. δὲν θὰ συνεταιρισθῶ μετ' ἄλλου διὰ νὰ μοιρασθῶ τὰς ὅ τούτας δραχμάς.

Ὁ συνεταιρισμὸς λοιπὸν προέρχεται ἐξ ἀνάγκης· εἴτε διότι δὲν ἔχει τις ἀρκετὰ χρήματα, εἴτε διότι δὲν ἦναι ἀρκετὰ ἰσχυρὸς, ἢ ἱκανὸς διὰ νὰ κατασκευάσῃ ἔργον τι μόνος του.

Οὐδεὶς ἀγαπᾷ τὸν συνεταιρισμόν, διότι οἱ σύντροφοι εἶναι συγχρόνως καὶ κύριοι.

Ἐπειτα, ἐν τῷ συνεταιρισμῷ πολλάκις ἕκαστος θέλει καὶ νὰ διευθύνῃ, καὶ δὲν κατωρθοῦται πάντοτε ἡ συνενόησις· βεβαίως εἰς πρέπει νὰ διευθύνῃ, ἀλλ' οὗτος πρέπει νὰ εἰξεύρῃ νὰ διευθύνῃ, νὰ κατασκευάζῃ καὶ νὰ πωλῇ.

Τέλος, εἰς τὰς ἐταιρίας ταύτας παραδέχον-

ται τὴν ἰσότητά τοῦ μισθοῦ, ὅπερ ἄδικον. Ἐκαστος πρέπει νὰ πληρώνηται ἀναλόγως τῆς ἐργασίας του.

Πέτρος.—Εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἐπληρώσῃ τις τὸ ἴδιον μίαν μεγάλην καὶ μίαν μικράν ἀγελάδα.

Καλοτύχης.—Ὅταν αἱ ἐργασίαι δὲν πηγαίνουν καλὰ δι' ὅλον τὸν κόσμον, πηγαίνουν κακὰ καὶ διὰ τὴν συντροφικὴν ἐταιρίαν.

Γέρω-Πέτρος.—Ἀλλ' ὁ ἐργοστασιάρχης πολλάκις δύναται νὰ περιμένῃ καλῆτέρας ἐποχὰς καὶ νὰ δίδῃ ἐργασίαν εἰς τοὺς ἐργάτας του, ὅχι ὅμως καὶ αἱ συντροφικαὶ ἐταιρίαι.

Καλοτύχης.—Τὰ δὲ προϊόντα τῶν δὲν θὰ πωλῶνται ἀκριβώτερον τῶν ἄλλων.

Διδάσκαλος.—Βλέπετε, φίλτατε Ἀλέξανδρε, ὅτι οἱ γείτονές μας δὲν νομίζουν ὅτι αἱ συντροφικαὶ ἐταιρίαι δύνανται νὰ φέρουν τὴν εὐτυχίαν εἰς τὸν κόσμον. Οὔτε ὑπάρχουν οὔτε θὰ ὑπάρχουν ποτὲ καταστήματα ἅτινα θὰ καταστήσουν ὅλον τὸν κόσμον εὐτυχῇ. Πρέπει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἕκαστος νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν εὐτυχίαν του, καὶ διὰ τοῦτο ὑπάρχει μία ἀλάνθαστος συνταγὴ: Λάβε καλὴν δόσιν ἐργασίας, πρόσθεσε ἀναγκαίαν δόσιν οἰκονομίας, καὶ κάμνε χρῆσιν αὐτῆς καθ' ἑκάστην. Ἰδοὺ τὸ βεβαιότερον μέσον τοῦ νὰ προχθῇ τις εἰς εὐχάριστον θέσιν.

Α. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.

Ἔπεται συνέχεια.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΚΗΡΙΟΥ

Συνέχεια· ἰδὲ σελ. 691.

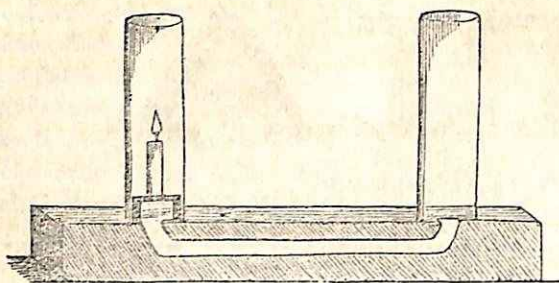
Ἐλπίζω ὅτι διὰ τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων τούτων πειραμάτων ἐμάθατε ν' ἀναγνωρίζετε τὴν παρουσίαν τοῦ ἀνθρακός, καὶ νὰ ἐννοήτε τίνα εἰσὶ τὰ προϊόντα τῆς καύσεως, ὅταν ἀέριον ἢ ἄλλο τι σῶμα καίεται εἰς τὸν ἀέρα.

Πρὶν ἐγκαταλείψω τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, θέλω σὰς υποβάλλει ἀκόμη τινὰς παρατηρήσεις καὶ τινὰ πειράματα περὶ τῆς θαυμασίας ἐνεργείας τοῦ ἀνθρακός εἰς τὴν καύσιν. Σὰς ἐδείξα ὅτι ὁ ἀνθραξ καίει μόνον ὡς σῶμα στερεόν, ἀλλὰ παύει ὦν εἰς στερεὰν κατάστασιν ἅμα ἀποκαθ. Δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς πάσας τὰς καυσίμους ὕλας, ἀλλὰ μόνον ὡς πρὸς τὰς ἀνθρακώδεις, οἷον τοὺς γαιάνθρακας, τοὺς ξυλάνθρακας καὶ τὰ ξύλα. Πλὴν δὲ τοῦ ἀνθρακός δὲν γνωρίζω καμμίαν πρῶτην ἢ στοιχειώδη οὐσίαν καίουσαν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. Ἄν ἄλλως εἶχε τὸ πρᾶγμα, τί θὰ συνέβαιnen; Ἄν φέρ' εἰπῶν ὅλοι αἱ καύσιμοι ὕλαι ἦσαν ὡς δ σίδηρος, ὅστις καίτοι καίων ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι στερεὸν σῶμα, ποτὲ δὲν θὰ εἶχομεν καύσιν ὡς αὐτὴν ἣτις λάμπει εἰς τὴν ἐστίαν ταύτην.

Ἰδοὺ τώρα ἄλλο εἶδος καυσίμου ὕλης, ἣτις καίει ἄριστα, ἐπίσης καλῶς ὡς ὁ ἀνθραξ, ἢ καὶ

καλῆτερα. Ἀνάπτει, ὡς βλέπετε, μόνη τῆς ὅταν ἐκτίθεται εἰς τὸν ἀέρα. (Ὁ καθηγητὴς θραύει σωλῆνα πλήρη πυρφόρου μολύβδου.) Εἶναι μολύβδος παρασκευασμένος ἡ οὐσία αὕτη, καὶ βλέπετε ποίαν καυστικότητα ἔχει. Εἶναι πολὺ διηρημένη, καὶ ὁμοιάζει κατὰ τοῦτο πρὸς γαιάνθρακα σεσωρευμένον ὑπὸ καπνοδόχον. Καίει δὲ, διότι ὁ ἀὴρ ἡμπορεῖ νὰ ἐγγίξῃ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ συγχρόνως νὰ διέρπῃ ἐντὸς αὐτῆς. Διὰ τὴν καίει πλέον τώρα, ὅταν τὴν ἤνωσα εἰς ἓνα σωρόν; (Ὁ καθηγητὴς ἐκένωσε τὸ περιεχόμενον τοῦ σωλῆνος εἰς σωρόν ἐπὶ σιδηροῦ πίνακος.) Μόνον καὶ μόνον διότι ὁ ἀὴρ δὲν ἡμπορεῖ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας. Θερμότητα μὲν ἡμπορεῖ νὰ παραγάγῃ πολλήν, ὅσην χρειάζομεθα ἐνίοτε εἰς τοὺς κλιβάνους καὶ λέβητας· ἀλλ' αἱ κατώτεροι σιβάδες τοῦ σωροῦ δὲν ἀνάπτουσι, διότι ὁ ἀὴρ δὲν εἰσχωρεῖ εἰς αὐτάς. Τίς ἡ διαφορὰ πρὸς τὸν ἀνθρακα, ὅστις, ἐν ᾧ καίει ὡς ὁ μολύβδος οὗτος, καὶ ἀναπτύσσει μεγάλην θερμότητα ἐντὸς τῆς ἐστίας του, διαλύει τὸ προϊόν τῆς καύσεώς του εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἀφήνει καθαρὸν τὸν ἀνθρακὸς τὸν κατάλοιπον. Σὰς ἐδείξα ὅτι εἰς τὸ δ-ξυγόνον ὁ ἀνθραξ ἐντελῶς διαλύεται, χωρὶς ν' ἀφήνῃ στάκτην· ἐν ᾧ ἐδῶ, εἰς τὸν σωρόν τοῦτον (ὁ καθηγητὴς δεικνύει τὸν πυρφόρον) ἔχομεν περισσότεραν στάκτην παρὰ καύσιμον ὕλην, διότι τὸ κατάλοιπον, συνδεόμενον μετὰ τοῦ δ-ξυγόνου, εἶναι βαρύτερον. Βλέπετε λοιπὸν τὴν διαφορὰν ἣτις ὑφίσταται μετὰ τοῦ ἀνθρακός· καὶ τοῦ μολύβδου, ἢ τοῦ ἀνθρακός καὶ τοῦ σιδήρου, ἂν προτιμᾶτε τὸ μέταλλον τοῦτο, τὸ παρέχον τόσα λαμπρὰ ἀποτελέσματα φωτὸς καὶ θερμότητος. Ἄν, ὅταν ὁ ἀνθραξ καίῃ, τὸ προϊόν τῆς καύσεως ἐξήρχετο ὡς σῶμα στερεόν, θὰ ἐβλέπετε μὲ διαφανῆ οὐσίαν νὰ πληρώσῃ τοῦτο τὸ δομάτιον, ὡς ὅταν καίῃ φωσφόρος. Ὅταν ἐξ ἐναντίας καίῃ ὁ ἀνθραξ, ὅλον τὸ προϊόν τῆς καύσεως ἀνέρχεται καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν. Πρὸ τῆς καύσεως εἶναι στερεόν, καὶ φαίνεται σχεδὸν ἀδύνατον νὰ μεταβληθῇ. Ἀλλὰ μετὰ τὴν καύσιν μεταβάλλεται εἰς ἀέριον, καὶ τὸ ἀέριον τοῦτο δυσκολώτατα (ἂν καὶ κατωρθώθῃ) μετατρέπεται εἰς βευστὸν ἢ εἰς στερεὸν σῶμα.

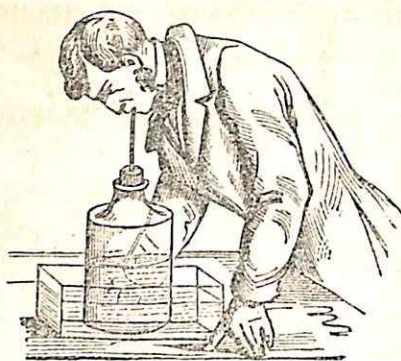
Μεταβαίνω ἤδη εἰς περιέρχον μέρος τοῦ ζητήματος ἡμῶν, τὴν σχέσιν ἣτις ὑπάρχει μετὰ τῆς καύσεως κηρίου, καὶ τῆς ἄλλης ἐκεῖνης ζώσης καύσεως ἣτις ἐκτελεῖται ἐντὸς ἡμῶν. Ἐντὸς τοῦ σώματος ἐκάστου ἐξ ἡμῶν γίνεται εἶδος καύσεως, ἣτις ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὴν τοῦ κηρίου. Αὐτὴν θέλω νὰ σὰς ἐξηγήσω. Τινὲς συγγραφεῖς παρομοιάζουσι τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς δαυλὸν καίοντα. Ἄν προσέζητε εἰς τὰς ἐξηγήσεις μου, θὰ ἰδῇτε ὅτι ἡ ποιητικὴ αὕτη μεταβολὴ πληρέστατα δικαιολογεῖται. Πρὸς τοῦτο κατασκευάσα τὸ ἀπλούστατον τοῦτο ἐργαλεῖον,

Σχ. 50.

του οποίου ἰδοὺ ἡ σύνθεσις. Τὴν σανίδα ταύτην ἐτρέψαμε διὰ σωλῆνος, οὗ τὰ δύο ἄκρα ἀπολήγουσιν εἰς τὴν ἄνω αὐτῆς ἐπιφάνειαν. Ἐπάνω εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν ἄκρων τούτων θέτω ἀνὰ ἓνα ὑάλινον κύλινδρον, ὥστε οἱ δύο κύλινδροι συγκοινωνοῦσι διὰ τοῦ σωλῆνος. Ἐντὸς τοῦ ἑνὸς κυλίνδρου θέτω κηρίον, καὶ βλέπετε ὅτι καίει ἄριστα, διότι ὁ ἀήρ ὅστις τὸ τρέφει καταβάλλει διὰ τοῦ κενοῦ κυλίνδρου, διέρχεται διὰ τοῦ σωλῆνος, καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸν ἄλλον κύλινδρον τὸν περιέχοντα τὸ κηρίον. Ἄν κλείσω τὴν ὀπὴν δι' ἧς διέρχεται ὁ ἀήρ, ἢ καλύψω ἄνωθεν τὸν ἄλλον κύλινδρον, βλέπετε ὅτι παύει ἡ καύσις, διότι ἀφαιρῶ τὰ νέα ἐφόδια τοῦ ἀέρος. Τί συμπεραίνουμεν ἐκ τούτου; ὅτι ἀπαιτεῖται ἀτμοσφαιρικός ἀήρ διὰ τὴν καύσιν. Εἰς ἓν προηγούμενον πείραμα σὺς εἰδείξα τὸν ἀέρα ἐνὸς κηρίου μεταβαίνοντα εἰς ἄλλο κηρίον. Θὰ μοὶ ἐξηγήσῃς τὸ ὄργανον πολὺ περιπεπλεγμένον διὰ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸν κενὸν κύλινδρον τὸν ἀέρα τὸν προερχόμενον ἐκ κηρίου καίοντος. Ἄν ἡμπορούσα νὰ τὸ κατορθώσω, θὰ ἐβλέπετε τὸ κηρίον τοῦτο τὸ καίον ἐντὸς τοῦ ἄλλου κυλίνδρου, νὰ σβεσθῇ. Διὰ τί; διότι ὁ ἀήρ ὅν θὰ εἰσῃγον εἰς τὸν κύλινδρον δὲν θὰ εἶχεν ὀξυγόνον· τὸ ὀξυγόνον αὐτοῦ εἶχε κατ' τὸ δὲ κηρίον, σερρούμενον ὀξυγονικοῦ ἀέρος, σβύνεται. Ἄλλ' ἐπίσης θὰ σβεσθῇ τὸ κηρίον καὶ ἂν εἰς τὸν κενὸν κύλινδρον εἰσαγάγω τὴν ἀναπνοήν μου· ὅχι ἂν φυσήσω τὴν φλόγα· αὐτὴ μόνη ἢ πνοή μου ἀρκεῖ ὅπως τὴν σβύσῃ. Θ' ἀνοίξω τὸ στόμα μου ἐπὶ τῆς ὀπῆς τοῦ κενοῦ κυλίνδρου· διόλου δὲν θὰ φυσήσω, ἀλλὰ μόνον ὅ' ἀφῃσω νὰ εἰσέλθῃ ὁ ἀήρ τῶν πνευμόνων μου. Ἰδοὺ τὸ ἀποτέλεσμα. Δὲν ἐφύσησα τὸ κηρίον· μόνον ἀπὸ τούτου τοῦ κυλίνδρου μετέβη εἰς τὸν ἄλλον ὁ ἀήρ τοῦ στήθους μου, καὶ ἐσβύσε τὸ κηρίον. Λοιπὸν φαίνεται ὅτι καὶ ὁ ἀήρ οὗτος δὲν ἔχει ὀξυγόνον διὰ νὰ θρέψῃ τὴν καύσιν. Τὸ ὀξυγόνον αὐτοῦ τὸ ἀφῃρεσαν οἱ πνεύμονές μου. Εἶδετε ὅτι ἐχρηιάσθη ὀλίγος καιρὸς ἕως ὅτου διαφθαρῇ ὁ ἀήρ περὶ τὸ κηρίον. Αὐτὸ κατ' ἀρχὰς ἐξηκολούθει νὰ καίῃ· ἐσβύσεν ὅμως ἅμα ἐφθασε μέχρις αὐτοῦ ἡ πνοή μου.

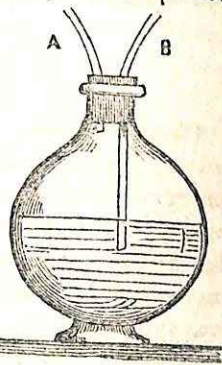
Τώρα θὰ σὺς δείξω ἄλλο ὅμοιον πείραμα, διότι πρόκειται περὶ σπουδαίου ἀντικειμένου. Ἰδοὺ κώδων κάτωθεν ἀνοικτὸς περιέχων καθαρήν ἀέρα, ὡς δυνάμεθα νὰ πεισθώμεν ἂν βυθί-

Σχ. 51.

σωμεν εἰς αὐτὸν ἢ κηρίον κατὸν ἢ φωταέριον. Κλείω ἄνωθεν τὸν κώδωνα, καὶ θέτω μόνον εἰς τὸ πόμα μικρὸν σωληνίσκον, δι' οὗ νὰ ῥοφῇσω τὸν ἀέρα. Πρὸς τοῦτο θέτω τὸν κώδωνα ἐντὸς ὕδατος—βλέπετε πῶς—καὶ, ἂν μόνον ὁ κώδων εἶναι ἄνωθεν καλῶς κεκλεισμένος, μοὶ εἶναι εὐκολον νὰ ῥοφῇσω ὅλον τὸν ἀέρα ὃν περιέχει, καὶ ἔπειτα πάλιν νὰ τὸν ἐκπνεύσω ἐντὸς τοῦ ἰδίου ἀγγείου. Ἐπειτα τὸν ἐξετάζομεν, καὶ θὰ ἰδῇτε τὸ ἀποτέλεσμα. Ὅτι εἰσέπνευσά, καὶ ἔπειτα πάλιν ἐξεπνεύσα τὸν ἀέρα, τὸ εἶδετε, διότι εἶδετε ὅτι τὸ νερὸν ὑψώθη εἰς τὸν κώδωνα, καὶ ἔπειτα πάλιν κατέβη. Τώρα ἂς θέσωμεν φῶς εἰς τὸν ἀέρα τοῦτον, διὰ νὰ γνωρίσωμεν τὴν φύσιν αὐτοῦ. Τὸ φῶς ἐσβέσθη! Μία μόνη εἰσπνοή εἶδετε ὅτι ἐντελῶς ἡλλοίωσεν αὐτὸν τὸν ἀέρα, ὥστε εἶναι περιττὸν νὰ τὸν εἰσπνεύσω καὶ ἐκ δευτέρου, καὶ θὰ μοὶ ἦτον καὶ ἐπικίνδυνον. Θὰ ἀνέπνεον ἀέρα ἐξ οὗ οἱ πνεύμονές μου ἀφῃρεσαν ἤδη τὸ ὀξυγόνον, ὅστις δὲν ἔχει ἄλλο ὀξυγόνον νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς, καὶ ἐπομένως θανατηφόρον. Ἀφ' οὗ εἶδετε αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα, ἐννοεῖτε τώρα διατὶ εἶναι ἀναγκαῖον φροντίς νὰ γίνεται ὥστε αἱ πτωχαὶ οἰκογένειαι νὰ μὴ κατοικῶσιν, ὡς πολλάκις συμβαίνει, εἰς ὑπόγεια μὴ διαπνεόμενα, ὅπου ἀναπνεύουσι πολλάκις τὸν ἴδιον ἀέρα, διαφθειρόμενον ὑπὸ τῆς ἀναπνοῆς των. Ἀφ' οὗ μία μόνη εἰσπνοή τόσον διαφθείρει τὸν ἀέρα, ἐννοεῖτε πόσον ὁ καθαρός ἀτμοσφαιρικός ἀήρ εἶναι ἀναγκαῖος εἰς τὸν ἄνθρωπον.

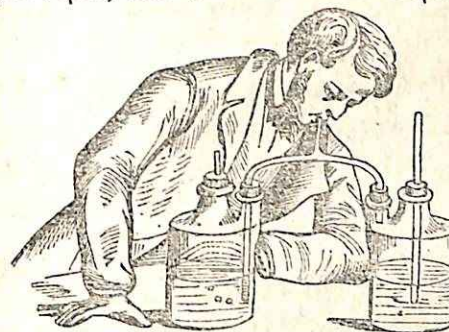
Ἄς ἐξακολουθήσωμεν τὰς ἐρεῦνας ἡμῶν, καὶ ἂς ὑποβάλωμεν καὶ τὸ ἀσβεστόνερρον εἰς ὁμοίαν ἐξέτασιν. Τὸ σφαιροειδὲς τοῦτο ἀγγεῖον περιέχει ἀσβεστόνερρον. Ἐχει δὲ δύο σωλῆνας, καὶ δι' αὐτῶν θὰ ἰδῶμεν τὸ ἀποτέλεσμα ἀποτελεῖ ἐπὶ τοῦ ὕδατος τούτου ὁ καθαρός ἀήρ καὶ ὁ ἀήρ ὃν ἀνεπνεύσαμεν. Βλέπετε ὅτι διὰ τούτου τοῦ σωλῆνος, Α, ἡμπορῶ νὰ εἰσπνεύσω τὸν ἀέρα τὸν ἐπιπλέοντα ἐπὶ τοῦ ἀσβεστονέρου, ὡς καὶ

Σχ. 52.

τὸν διερχόμενον δι' αὐτοῦ, ἕνεκα τοῦ ἄλλου σωλῆνος, Β, ὅστις βυθίζεται εἰς τὸ ὕδωρ. Βλέπετε ὅτι ἐν ὅσῳ διέρχεται διὰ τοῦ ἀσβεστονέρου, ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τοὺς πνεύμονάς μου, τὸ ἀσβεστόνερρον οὐδὲν ὁλοῦται. Ἄν ὅμως τώρα φυσήσω διὰ τοῦ σωλῆνος Β τὸν ἀέρα ἐκ τῶν πνευμόνων μου εἰς τὸ ἀσβεστόνερρον ἐπανειλημμένως, αὐτὸ γίνεται ὑπόλευκον καὶ γαλακτώδες. Ὁ ἐξερχόμενος λοιπὸν ἀήρ ἐκ τῶν πνευμόνων μου εἶναι ἡλλοιωμένος, καὶ ἐκ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀσβεστονέρου πρέπει νὰ ἐσυμπεράνατε ὅτι περιέχει ἀνθρακικὸν δξύ.

Ἰδοὺ ἐδῶ δύο φιάλαι, ἐξ ὧν ἡ μία περιέχει καθαρὸν νερὸν, καὶ ἡ ἄλλη ἀσβεστόνερρον. Ἐξ

Σχ. 53.

ἐκάστης αὐτῶν ἐξέρχεται εἰς σωλῆν, καὶ οἱ δύο σωλῆνες ἐνοῦνται εἰς ἓνα. Μὴ περιφρονῇτε τὸ ὄργανόν μου ὡς πρωτότυπον καὶ χονδροειδές. Θὰ ἰδῇτε ὅτι εἶναι πολὺ χρήσιμον. Εἶναι δὲ τοιαύτη τῶν σωλῆνων ἡ θέσις καὶ διάταξις, ὥστε ἂν εἰσπνέω τὸν ἀέρα καὶ τὸν ἐκπνέω δι' αὐτῶν, ὁ ἴδιος ἀήρ δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω. Ὁ εἰσπνεόμενος θὰ εἰσέρχεται εἰς τὸ στόμα καὶ τοὺς πνεύμονάς μου, καὶ ἔπειτα, ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ στήθους μου, θὰ διέρχεται διὰ τοῦ ἀσβεστονέρου, ὥστε θὰ ἡμπορῶ, ἀναπνέων ἀπλῶς, νὰ ἐξακολουθῇσω πείραμα λεπτότατον, καὶ δυνάμενον νὰ μᾶς δώσῃ ἀναμφισβήτητα ἀποτέσματα. Εἶδετε ὅτι ὁ καθαρὸς ἀήρ δὲν εἶχε κλμμίαν ἐνεργείαν ἐπὶ τοῦ ἀσβεστονέρου. Τώρα δὲ εἰσέρχεται εἰς αὐτὸ ἡ ἀναπνοή μου καὶ τὸ ὁλοῦται. Ἰδέτε τὴν διαφορὰν εἰς τὰς δύο φιάλας.

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΝΗΣ.

Ἐνταῦθα τὸ τέλος.

ΟΙ ΜΕΛΛΟΝΥΜΦΟΙ ΤΗΣ ΣΠΙΤΖΕΒΕΡΓΗΣ

Συνέχεια τῆς σελ. 693.

ΙΣΤ'

Τὴν ἐντύπωσιν, ἣν εἶχεν ἐμποιήσῃ εἰς τοὺς ναύτας ὁ οἰκτρὸς θάνατος τῶν συναδέλφων των συνέτεινε πολὺ εἰς τὸ νὰ ἐπαυξήσῃ ἡ σκοτεινὴ ἐκείνη πολιτικὴ θάλασσα καὶ ὁ μαυρὸς ἐκεῖνος οὐρανός. Ἡ ὅλη ἐπιχείρησις, εἰς ἣν ἀπέβλεπεν ὁ εἰς Σπιτζεβέργην πλοῦς των ἐφαινετο εἰς αὐτοὺς ἀποτυχοῦσα· πλὴν δὲ τούτου ὁ Τρομπὼν, ὅστις πολὺ ὀλίγον ἐφρόντιζε περὶ τοῦ θανάτου τῶν

ἄλλων, ἐκρυπτεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ταξιδίου εἰς τὴν μαύρην καρδίαν τοῦ πικρίαν, ἥτις ἐξεδηλοῦτο διὰ παντοειδῶν υποκινήσεων εἰς στάσιν.

Ἀφορμὴν λαμβάνων ὁ μοχθηρὸς ἐκεῖνος ἐκ τοῦ θανάτου τῶν συντρόφων του περιέγραφεν εἰς τοὺς ἄλλους μὲ χρώματα ζοφερὰ τὰ δεινοπαθήματα καὶ τὰς θαλασσοταραχὰς, τὰς ὁποίας ἕως τότε εἶχον ὑποφέρει καὶ ὑπεδείκνυσεν εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπερχομένου τοῦ χειμῶνος ἐμελλον ἀκόμη νὰ ὑποφέρωσι.

Καὶ ἀληθῶς φοβερὰ εἶνε τὰ χρονικὰ τῶν πολιτικῶν θαλασσῶν καὶ ἀνὰ χιλιάδας δύνανται ν' ἀριθμηθῶσι τὰ θύματα τῶν τρικυμιῶν τοῦ Βορρᾶ· ὥστε ὅ,τι ἐκ μοχθηρίας μόνον καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἀληθείας ἔλεγεν ὁ Τρομπὼν συνέπιπτε νὰ ᾔνε σύμφωνον πρὸς αὐτήν.

Σκοπὸς τοῦ Τρομπὼν ἦτο νὰ ἐπανεέλθῃ ὡς τάχιστα εἰς τὴν Δουνκέρκην, ἥθελε δὲ νὰ ἐξαναγκάσῃ εἰς τοῦτο τὸν πλοίαρχον· ὅθεν ἐπεθύμει νὰ παρascευάσῃ τὴν φοβερωτέραν τῶν στάσεων, στάσιν τῶν ναυτῶν κατὰ τοῦ πλοίαρχου των. Παντοίας συκοφαντίας ἤρchiσε κρύφα νὰ ἐκτοξεύῃ κατὰ τοῦ πλοίαρχου καὶ τοῦ ὑποπλοίαρχου καὶ ὅτε ἐβλεπεν πλησίον τὸν Λάξ ἢ τὸν Δαμπελὲν ἐσιώπα, ἔργῳ καὶ λόγοις ὑποδεικνύων εἰς τοὺς ἄλλους ὅτι ἦσαν τάχα προδόται οἱ δύο ἐκεῖνοι.

Ὁ Δαμπελὲν νοήσας τι ἐκ τῶν τεκταινομένων ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ προσεκτικὸν τὸν Βλονδῶ, ἄλλ' ἡ ἀγαθὴ ἐκείνη καρδία δὲν ἠδύνατο τοιοῦτόν τι νὰ πιστεύσῃ· «εἶνε λυπημένοι οἱ ναῦταί μας, ἔλεγε, διὰ τὸν θάνατον τῶν συντρόφων των καὶ τίποτε ἄλλο. Εἶνε τόσον καλοὶ ἄνθρωποι!»

Ἄλλ' ἡ μοιραία ἐπίδρασις τοῦ Τρομπὼν ἐπετίθειτο πλείοτερον ὁσημέραι. Ἡ ἰδέα τῆς ἀπειθείας, ἂν ὅχι τῆς στάσεως, εἶχεν ἀναπτυχθῇ ἐν τῇ κεφαλῇ τῶν ναυτῶν. Καὶ ὅταν τοιαύτη ἀπαισία ἰδέα ἐμφωλευσῇ εἰς τὸ πνεῦμα ἀνθρώπων ἀμαθῶν καὶ ἀκατεργάστων, ὁμοιάζει πρὸς πεπυρακτωμένον ἄνθρακα κεκρυμμένον ἐν τῇ στάκτῃ· μετὰ τίποτε δύναται νὰ ἐπιφέρῃ πυρκαϊάν.

Οὐδεὶς εὐρίσκειτο ἐκεῖ νὰ εἴπῃ μίαν λέξιν σωτηρίας, ν' ἀντιταχθῇ εἰς τὸν Τρομπὼν· ἦτο ἐκεῖνος κύριος τῶν πνευμάτων. Περιέμενε μόνον κατάλληλον περίστασιν ἵνα ὑψώσῃ τῆς ἀνταρσίας φανερά τὴν σημαίναν. Ἡ περίστασις δ' ἐκείνη, φεῦ! τῷ ἐδόθη λίαν ταχέως. Ἡ τρικυμία.

Τρικυμία παρὰ τοὺς πόλους!

Πρώτην τινὰ ἡ πολιτικὴ ὁμίχλη, ἡ πυκνὴ, ἡ παχεῖα πολιτικὴ ὁμίχλη ἐπλήρωσε τὸ διάστημα. Οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, τὰ πάντα συνεκάλυψε σκότος βαθύτατον. Ὁ Βλονδῶ διέταξε ν' ἀνάψωσι πυρσούς ἐπὶ τοῦ μέσου ἴστου καὶ ἡ λάμψις αὐτῶν ὁμοιάζε πρὸς λύχνους ἐπικηδείους ἐν τῷ σκότει νεκρικῇς κρύπτῃς.

Οἱ ναῦται πάντες, συνηθροισμένοι εἰς τὸ ἐμπροσθεν μέρος τοῦ πλοίου, ἐξεπλήσσοντο διὰ τὸ αἰφνίδιον φαινόμενον. Διὰ τοὺς ἀνθρώπους ὅπως διὰ τὰ φυτὰ εἶνε στοιχεῖον ζωῆς τὸ φῶς!

Ἦσαν ἡσυχα καὶ ἀτάραχα τὰ ὕδατα, ἀλλ' ἦτο ἀπαισία ἡ ἡρεμία ἐκείνη· δὲν ἠδύνατο ν' ἀπατήσῃ τὸν πεπειραμένον ναύτην. Ἦτο στιγμὴ ὑπερτάτης σιγῆς, στιγμὴ καθ' ἣν συνάζει ἡ τρικυμία, ὡς ὁ ἀθλητής, τὰς δυνάμεις τῆς, ἵνα ριφθῇ εἰς τὸ στάδιον!...

— Ἀλλοίμονό μας! εἶπεν ὁ Λάξ, ὅστις ἵστατο τότε πλησίον εἰς τὸν πλοίαρχον. Ἡ ἄλυσις τῆς ἀγκύρας εἶνε ἐλπίζω στερεά;

— Στερεωτάτη.

— Καὶ τὰ κατάρτια βαστοῦν;

— Εἶνε τὰ καλλίτερα τῆς Δουνκέρκης.

— Θὰ τὰ ἰδῇτε νὰ λυγίζουσιν ὅταν καλάμια ἂν δὲν σπάσουν, χαρὰ ὅσον ποῦ τῆκαμε.

Δὲν εἶχε τελειώσει τὸν λόγον τοῦ καὶ φοβερός καὶ βιαιότατος βορειοδυτικὸς ἄνεμος ἤρχισε νὰ πνέῃ. Εἰς τὴν ἀκράτητον πνοήν του ἐν iceberg, οὐ εἶχον κατασκάψει τὴν βάσιν τὰ κύματα, κατέπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν μετὰ πατάγου ὁμοιάζοντος πρὸς τὴν ἐκπυρσοκρότησιν πολλῶν κανονίων. Κολοσσαία τεμάχη πάγου ἐσύροντο ὑπὸ πολλῶν κυμάτων πρὸς τὸ πλοῖον. Εἰς τῶν πυρσῶν τὴν λάμψιν δὲν ἠδύνατο οἷον αὐτῶν νὰ διακρίνωσιν οὔτε τὸ χροῖμα οὔτε τὸ σχῆμά των· ἐφαίνοντο μόνον σπινθηροβολοῦντα, ὡς χάλυψ, εἰς τὸ σκότος.

— Κύριε ἐλέησον! ἐψιθύρισε ὁ Λάξ, τρίβων διὰ τῆς χειρὸς του τὸ μέτωπον· τὸ πρᾶγμα εἶνε βαρὺ!

Καὶ ταῦτα λέγων ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας φανὸν καὶ ἀνέβη εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ πλοίου ἵνα διακρίνῃ, εἰ δυνατόν, τοῦ κινδύνου τὸ μέγεθος.

Οἱ πάγοι ἤρχοντο πρὸς τὰ πλάγια τοῦ πλοίου· ἀνάγκη πᾶσα ἦτο ν' ἀλλάξωσι διεύθυνσιν ἵνα τοὺς ἀπορῶσιν.

Ὁ Λάξ ἀνεκοίνωσε τὰς παρατηρήσεις του πρὸς τὸν πλοίαρχον καὶ τὸν ὑποπλοίαρχον, οἵτινες εὗρον αὐτὰς ὀρθὰς καὶ ἐνέργησαν τὰ δέοντα.

Κατὰ τοὺς χειρισμοὺς ὅμως δυστυχῶς τούτους ἐφάνη ὅτι οἱ ναῦται δὲν ὑπῆκουον μεθ' ἧς καὶ πρότερον προθυμίας· αἱ διαταγαὶ τοῦ πλοίαρχου δὲν εἶχον τύχει ἐπιτυχοῦς ἐκτελέσεως καὶ τὸ πλοῖον εὗρίσκετο περικυκλωμένον ὑπὸ μεγίστων ὄγκων πάγου.

Ἐξωσμένον πανταχόθεν, ἐκτύπησεν ἐκεῖνο μετὰ τοσοῦτου κρότου, ὥστε ἔντρομος ἀνέβη ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἡ Καρίνα.

Πρὸς Θεοῦ, ἐφώνησεν ἅμα ἰδὼν αὐτὴν ὁ Μαρσέλ, κατὰ βά κατὰ μὴ φοβεῖσαι, δὲν εἶνε τίποτε!

Ἡ κόρη περιέφερε κύκλῳ βλέμμα ἀπελπιστικόν, ὕψωσεν εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας καὶ ἀπεμακρόνη.

Οἱ ὄγκοι ἐπῆρχοντο φοβεροὶ κατὰ τοῦ πλοίου καὶ ὁ οὐρανὸς πάντοτε κεκαλυμμένος! Καὶ ὁ ὀρυθος ἀπαίσιος· ἐκτύπων πρὸς ἀλλήλους οἱ ὄγκοι, ἐσύριζον οἱ ἄνεμοι καὶ γοεῶς ἐκυμάτιζεν ἡ θάλασσα... καὶ σκότος παντοῦ!

Μόνον ἡ ἀριστερὰ πλευρὰ τῆς Ρόζας Μαρίας ἦτο ὁπωσοῦν ἐλευθέρα, ἐκεῖθεν ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ διὰ νὰ ἐπιβῇ τῶν λέμβων τὸ πλήρωμα· ἀλλὰ δὲν εἶχε κριθῇ ἀκόμη ἀπολύτως ἀναγκαῖον τὸ ἔσχατον τοῦτο μέσον.

Καὶ ὅμως μετὰ τινὰς στιγμὰς ἠκούσθη φωνὴ ἀπαισία·

— Ἀς σωθῇ ὅποιος ἔμπορε. Ὡς τὴν θάλασσα ἡ βάρκα. Ψηλὰ τὰ τρόφιμα.

— Τίς τολμᾷ νὰ διατάτῃ οὕτως; ἐκραύγασεν ἕξω φρενῶν ὁ πλοίαρχος.

— Ἐγώ! ἀπήντησε γαῦρος καὶ ἀκολουθοῦμενος ὑπὸ δύο ναυτῶν ὠπλισμένων ὁ Τρομπών.

— Συλλογίζεσαι τί κάμνεις; Ἐνοπλὸς στάσεις ἐντὸς πλοίου! Ἡξεύρεις τὸν νόμον;

— Δὲν πρόκειται περὶ στάσεως καὶ περὶ νόμων. Ἐβαρύνθημεν αὐτὸν τὸν παληότοπον, ὅπου μᾶς ἐφέρατε. Θέλομεν νὰ φύγωμεν· ἐγὼ ἔδωκα τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς.

— Ἀθλίε! ἐφώνησεν αἶφνης ὁ Μαρσέλ καὶ ἐχύθη ἵνα τὸν ἀρπάξῃ, ἀλλ' ἐμποδίσθη ὑπὸ τοῦ Βλονδῶ καὶ τοῦ Λάξ.

— Μὴ θυμώνεις, πουλάκι μου, ὑπέλαβεν ὁ Τρομπών, ὑψόνων σπάθην κατ' αὐτοῦ. Ἐνθυμεῖται ἀκόμη τὸ πρόσωπόν μου τὸ χερσάκι σου. Ξεύρεις πῶς θὰ ἐκδικηθῇ; Θὰ σ' ἀφήσω ἐδῶ μόνον εἰς τὸ πλοῖον ν' ἀποθάνῃς ἀπὸ τὴν κακοπάθειαν. Σὲ, ὃν θέλῃς, πλοίαρχε, ἐπειδὴ εἶσαι καλὸς ἀνθρώπος, σὲ πέρνω μαζί μου· ἔρχεσαι;

— Ποτέ! ἀνέκραξεν ὁ Βλονδῶ.

— Φίλοι μου, λέγει ὁ Μαρσέλ, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ναύτας, ὁ ἀνθρώπος οὗτος σὰς ἀπατᾷ, σὰς πλανᾷ· εἰσθε καλοὶ καὶ γενναῖοι ἄνδρες, μὴ παρασυρθῇτε.

— Θέλομεν νὰ φύγωμεν, ἀπήντησαν πάντες.

— Ἀλλὰ τί θέλετε νὰ κάμετε δυστυχισμένοι, ὑπέλαβεν ὁ Λάξ. Τὸ πλοῖον αὐτὸ εἶνε λαμπρόν, μόνον ἐντὸς αὐτοῦ θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ σωθῶμεν.

Τὰ πάντα εἰς μάτην! Οἱ ναῦται δὲν ἤκουον εἰμὴ τὸν Τρομπών. Ὁ,τι ἠδύνατο τὸ ἔπραξεν ὁ δυστυχὴς πλοίαρχος· ἠπέλιψε, παρεκάλεσε, τὰ πάντα εἰς μάτην. Εἶδε ματωμένους τὰς ἐλπίδας του καὶ ἐδάκρυσαν οἱ ὀφθαλμοὶ του.

— Τί νὰ γείνῃ, λέγει ὁ Μαρσέλ, δυστύχημα βεβαίως εἶνε καὶ τοῦτο, ἀλλ' ἂς ἐλπίσωμεν εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν.

— Ἐνας καλὸς ἄνεμος νὰ μᾶς ἔλθῃ, προσέθηκεν ὁ Λάξ, καὶ τὸ πᾶν τὸ πλοῖον εἰς τὸ Χάμμερφεστ, γλυτόνουμε ἀπὸ τοὺς πάγους.

— Βεβαίως, ὑπέλαβεν ὁ Δαμπελέν· εἶδα ἐγὼ νὰ φθῇ πλοῖον εἰς τὴν Ἀβάναν ἀπὸ τὸ Βέρα Κρούζ. Ὅλον τὸ πλήρωμα εἶχεν ἀποθάνει εἰς

τὸν δρόμον ἀπὸ κίτρινον πυρετὸν, δὲν ἔμενε παρὰ ὁ πλοίαρχος κλινῆρης καὶ ἡ σύζυγός του μόνη ὑγιής. Ἐκείνη, φίλοι μου, κατῴρθωσε νὰ δ-δηγήσῃ τὸ πλοῖον εἰς τὴν Ἀβάναν. Ὁ,τι ἔκαμε μία γυναῖκα θὰ τὸ κάμουν τρεῖς ἄνδρες ἰσχυροί· ἔπειτα ἔχομεν καὶ τὸν Φοισκέ μας...

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθησαν αἱ κραυγαὶ τῶν ναυτῶν... Οἱ ἄθλιοι εἶχον ἐπιβιβασθῇ εἰς τὰς λέμβους καὶ ἀπῆρχοντο διὰ παντός.

Ἡ Καρίνα ἀκούσασα τὸν θόρυβον ἐξῆλθε πάλιν καὶ νοήσασα τὰ γενόμενα ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς τῆς.

Καὶ ἐμυκάτο ἡ τρικυμία καὶ τὰ ἐξ ἐκεῖνα δυστυχῇ ὄντα ἐγκαταλειμμένα ἔμενον μόνα!

ΙΖ'

Μόνοι! εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κόσμου! ὑπὸ οὐρανὸν φοβερώτερον τοῦ τῶν Κιμμερίων, ὃν μετὰ φρίκης περιέγραφον οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ τὰ αἰώνια νέφη. Μόνοι! ἐπὶ ἀδαμάστου θαλάσσης ἐντὸς μηδαμινοῦ πλοίου, τὸ ὁποῖον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἠδύνατο νὰ θλάσῃσιν οἱ πάγοι ὡς φλοῖον καρυδίου. Ἰσταντο περίτρομοι καὶ σιγῆλοι οἱ δυστυχεῖς ὁ εἰς παρὰ τὸν ἄλλον· ἐπίεζεν αὐτοὺς ὁ φόβος καὶ ἡ ἀπομόνωσις. Καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἐκείνην στιγμὴν τῆς ἐκπλήξεως καὶ τοῦ τρόμου πρώτη ἡ Καρίνα ἐτόλμησε ν' ἀνοίξῃ καὶ τὸ στόμα καὶ ἐξῆλθον ἀπ' αὐτοῦ λόγοι παρηγορίας. «Ὁ Θεὸς, εἶπεν, ὁ φροντίζων διὰ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὁ Θεός, ὁ μὴ ἐγκαταλείπων τὰ πλάσματά του, Ἐκεῖνος, ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ ὁποίου οὐδὲ θοῖξ δὲν καταπίπτει ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀνθρώπου, δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ καὶ ἡμᾶς. Ἀς ἐπικαλεσθῶμεν τὸ θεῖόν του ὄνομα καὶ τὴν ἀρωγὴν του, ἃς ἔχομεν πίστιν εἰς αὐτόν!»

Καὶ ἐν ᾧ ἔλεγε ταῦτα εἶχεν ἡ φωνὴ τῆς τὸν ἐνθουσιαστικὸν ἐκείνον τόνον, ὅστις εἰσδύει εὐθὺ εἰς τὰς καρδίας, καὶ ἠκτινοβολεῖ ἡ ὕψις αὐτῆς ὑπὸ τῆς θερησκευτικῆς πίστεως. Καὶ ἐφάνη τότε ἄγγελος παρήγορος εἰς τοὺς ἄλλους.

— Ναί, προσέθηκεν ὁ Λάξ, ἔχει δίκαιον ἡ ἀθῶα αὐτή. Ἀς ἔχομεν θάρρος. Ἀς παρατηρήσωμεν ἀμέσως μήπως ἐφύγει τὸ πλοῖον οἱ πάγοι.

— «Βοήθησον σεαυτὸν καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσῃ», ὑπέλαβε λέγων καὶ ὁ Βλονδῶ καὶ μετὰ τοῦ Λάξ καὶ τοῦ Μαρσέλ διηυθύνθη πρὸς τὸν πυθμένα τοῦ πλοίου. Ἠκολοῦθε ὁ Δαμπελέν μετὰ φανοῦ.

Εὐτυχῶς οἱ τοῖχοι τοῦ πλοίου δὲν εἶχον πάθει τίποτε. «Λαμπρόν πλοῖον!» ἐφώνησαν πάντες ὁμοῦ ἅμα ἐπέισθησαν περὶ τῆς καλῆς αὐτοῦ καταστάσεως. Ἀλλ' αἱ προμήθειαι εἶχον ἀφανισθῇ ὑπὸ τῶν λιποτακτῶν· δὲν ἔμενον εἰμὴ δύο κιβώτια μὲ δίπυρον καὶ ἐν κιβώτιον διασωθὲν χάρις εἰς τὴν ἐπιγραφὴν του Ἰσως, ἣν

δὲν ἐνόησαν οἱ ναῦται. Τὸ κιβώτιον τοῦτο ἔφερε τὴν ἐπιγραφὴν *Pamican*, ἥτις λέξις, ἀμερικανικῆς ἀρχῆς, δηλοῖ βόειον κρέας ἄριστον, ἐξηραμμένον εἰς τὸν ἥλιον ἢ εἰς ὀλίγον πῦρ εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἀποβληθῇ πάντα τὰ ὑδαρῇ μέρη, μεταποιημένον εἰς κόνιν, κοκκινισμένον, μεμιγμένον ἔπειτα μὲ στέαρ καὶ ἰσχυρῶς πεπιεσμένον. Ἐν ἐλαχίστῳ ὄγκῳ ἡ οὐσία αὕτη περιέχει θρεπτικώτατα στοιχεῖα, εἶνε δὲ διὰ τὸν ναύτην τὸν πλέοντα εἰς τὰς πολικὰς χώρας ὅ,τι διὰ τὸν αὐτόχθονα Ἀμερικανὸν τὰ φύλλα τῆς κόκας, τὰ ὁποῖα ὀλίγιστα ἐξαρκοῦσι νὰ συντηρήσωσι τὰς δυνάμεις του καὶ εἰς αὐτὰς τὰς μακροτάτας καὶ ἐπιπονωτάτας ὁδοιπορίας. Οἱ πρακτικώτατοι Ἀγγλοὶ μετεχειρίσθησαν πρῶτοι εἰς τὰ πλοῖα τὸ *pamican*. Εἰς ἐκ τῶν πλοίαρχων τῶν ἀποσταλέντων πρὸ τινων ἐτῶν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Φραγκλίνου, ὁ Κ. Πρίσιναρδσων, εἶχεν εἰς τὸ πλοῖόν του 47, 400 λίτρας *pamican*, πρὸς κατασκευὴν τοῦ ὁποίου ἐχρειάσθησαν 35,650 λίτρ. κρέατος βοείου καὶ 7,500 λίτρ. στέατος. Εἶχον δὲ προσθέσει καὶ 280 λίτρ. ζαχαρώσεως. Τὸ *pamican* τοῦτο ἐστοίχιζε φρ. 3.20 τὸ χιλιόγραμμα.

Ἐσώθημεν, ἀνεβόησεν ὁ Μαρσέλ ἅμα ἰδὼν τὸ κιβώτιον. Χάρις εἰς τὴν πρόνοιαν ταύτην τοῦ Κ. Βανσάπ τοῦ παρασκευάσαντος ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησίν μου τὸ κάλλιστον τοῦτο φάγημα, δὲν φοβούμεθα ν' ἀποθάνωμεν τῆς πείνης μήνας ὀλοκλήρους ἂν ἐπρόκειτο νὰ μείνωμεν ἐδῶ.

Καὶ λέγων ταῦτα ὁ ὑποπλοίαρχος ἐνόμιζεν ὅτι μετεχειρίζετο ἀληθῶς ὑπερβολικὴν ἐκφρασιν. Ὁ δυστυχὴς ἠγνόει ὅτι ἦτο πολὺ ὀπίσω τῆς φοβερᾶς πραγματικότητος!

Εἶχε κοπάσει ἡ τρικυμία καὶ ὁ ἄνεμος ἀπὸ βορείου εἶχε μεταβληθῇ εἰς νότιον, ἀλλ' ἡ μεταβολὴ αὕτη τῆς ἀτμοσφαιρᾶς δὲν μετέβαλλε καὶ τὴν κρίσιμον θέσιν τῆς Ρόζας Μαρίας· οὔτε ἡ θεορότης ἦτον ἱκανὴ διὰ νὰ τήξῃ τοὺς πάγους οὔτε ὁ ἄνεμος ἀρκετὸς διὰ νὰ τοὺς ἀποδιώξῃ. Ὑπὲρ ποτε οὗτοι περιέβαλλον καὶ ἐπίεζον τὸ πλοῖον. Δὲν ἠδύνατό τις οὔτε διὰ τῆς ἐλαχίστης λέμβου νὰ ἐξέλθῃ καὶ νὰ διαφύγῃ αὐτοὺς.

Ὁ Βλονδῶ καὶ ὁ Μαρσέλ ἤλπιζον ὅτι ἐπὶ τέλους θὰ ἔπνεεν ἄνεμος ἱκανὸς νὰ τοὺς ἀποθήσῃ, ἀλλ' ὁ Λάξ, ἐμπειρότερος, περιεπάτει ἐπὶ τοῦ καταστρώματος σείων τὴν κεφαλὴν.

Καὶ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἐν τούτοις ἐπροχώρει. Ὁ χειμὼν ἦτο εἰς τὰ πρόθυρα. Πλὴν ἄλλων ἀνῆγγελλον τοῦτο καὶ τὰ πτηνὰ, τὰ ὁποῖα δὲν ἀπατῶνται.

— «Φεύγουν τὰ πονηρά, ἔλεγεν ὁ Δαμπελέν γελῶν, θὰ πᾶνε εἰς τὸν τόπον μας προτῆτερά μας. Ἄν ἠμπορούσαμεν τοῦλάχιστον νὰ τοὺς

δώσωμεν γράμματα, νὰ ἐδίδα ἐν διὰ τὴν γυναικά μου!» Ἀλλ' ὁ Λαῖξ δὲν ἐγέλα. . .

Ἡ Καρίνα ἀφορμὴν λαβοῦσα ἐκ τῆς ἀποδημίας τῶν πτηνῶν ἀνεγίνωσκεν ὠραῖόν τι περὶ τοῦτου ποίημα σουηδοῦ ποιητοῦ.

— Τί ψιθυρίζεις ἐκεῖ σκεπασμένη μὲ τὸ σάλι σου; τὴν ἡρώτα ὁ Μαρσέλ· νομίζει τις ὅτι βλέπει σίβυλλαν ἐτοίμην νὰ χρησμοδοτήσῃ.

— Ἀναγινώσκω τῷ ὄντι τοὺς χρησμούς τῆς φύσεως, ἀπῆντησεν ἐκείνη, ἐν μελαγχολικὸν ἔσχατον τοῦ ἀγαπητοῦ μου ποιητοῦ Σταγγελίου, ὅπερ μοῦ ὑπενηθυρίζει τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν. Ἐπιγράφεται *Flytflaglarne*, τὰ ἀπηδημητικὰ πτηνὰ· ἀκουσέ το·

«Ἰδὲ τὰ πτηνὰ φεύγουν, ἀφίνουσι στενάζοντα τὰς χώρας τοῦ Βορρᾶ. Πορεύονται εἰς ξένας παραλίας καὶ μινύεται ὁ θοῆρός των πρὸς τοῦ ἀνέμου τὸν ψίθυρον. Ποῦ, Θεέ, μᾶς πέμπεις; φωνάζουσιν, εἰς ποίους τόπους ἢ προσταγὴ σου μᾶς προσκαλεῖ;

«Ἀνῆσυχά ἀφίνομεν τὴν γῆν τῆς Σκανδιναυίας. Ἐκεῖ, κῆρξάμεν, ἐκεῖ, εἴμεθα εὐτυχῆ, τὰ πτωχά! Ἐπάνω εἰς τὰς φιλλύρας τὰς ἡνωθισμένας εἴχομεν πῆξει τὴν φωλεάν μας, μᾶς ἀπεικοίμизεν ὁ ἄνεμος εἰς τοὺς μοσχομυρισμένους κλάδους. . . Καὶ τώρα θὰ ὑπάγωμεν εἰς ἄγνωστα, εἰς ξένα μέρη.

«Ἦτο ὠραία εἰς τὰ δάση ἢ νύξ ἢ ῥοδοστεφανωμένη μὲ τὴν χρυσὴν τῆς κόμην! Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κοιμηθῶμεν, τόσον ἦτο ὠραία! Χαρούμενα ὀλίγον μόνον ἐναρκαλόμεθα καὶ μᾶς εὕρισκεν οὕτως ἡ πρώτη καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ φωτεινοῦ τῆς ἄρματος μᾶς ἐξύπνα.

«Ἐξέτεινε μακρὰν τοὺς πρασίνοισι τοῦ κλάδους τὸ δένδρον καὶ ἔχυνεν εἰς τὴν ὠραίαν πρασινάδα, εἰς τὸ ῥόδον τὸ ὑποτρέμον τὰς σταγόνας τῆς δρόσου τῆς πρωΐνης καὶ ἐλαμπύριζον ὡς μαργαρίται αἱ σταγόνες. Καὶ τώρα ἔχασεν ἡ δρὺς τὰ φύλλα τῆς καὶ ἐμαράνθη τὸ ῥόδον. Οἱ κτύποι τῆς τρικυμίας διεδέχθησαν τὴν ἐλαφρὰν πνοὴν τοῦ ζεφύρου καὶ ἐκρυσεν ἡ χιὼν τὸν στολισμὸν τοῦ Μαΐου.

«Τί νὰ κάμωμεν τώρα εἰς τὴν Ἀρκτον; Ὁ δριζὼν τῆς γίνεται καθ' ἡμέραν στενότερος καὶ ὠχρότερος ὁ ἥλιός τῆς! Πρὸς τί νὰ κελαδῶμεν; Εἶνε μαῦρος τάφος ἡ γῆ καὶ ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωκε πετὰ διὰ νὰ φύγωμεν μακρὰν. Χαίρετε, χαίρετε, τρικυμώδη κύματα τῆς θαλάσσης!

«Οὕτω φάλλουσι φεύγοντα τὰ πτωχὰ καὶ ταχέως φθάνουσιν εἰς ἄλλην χώραν ὠραιότεραν. Ἐκεῖ σείει ὁ ζέφυρος τοὺς καρπούς ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ ψιθυρίζουσιν ὑπὸ τὴν μυρσίνην οἱ ῥύακες καὶ εἰς τὸ δάσος τὸ σκοτεινὸν ἀντηχεῖ τὸ ἄσμα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἐλπίδος.

«Ὅταν ἡ ἐπίγειος εὐδαιμονία σου μεταβάλληται εἰς πόνον, ὅταν ἀρχίζῃ νὰ στενάξῃ τοῦ φθινοπώρου ὁ ἄνεμος, μὴ κλαίης, δυστυχισμένη

ψυχὴ! Πέραν τῶν θαλάσσων ἄλλος τόπος μεῖδιξ εἰς τὸ φεῦγον πτηνόν. Πέραν τοῦ τάφου εἶνε ἄλλη κατοικία, κατοικία, ἣν καταυγάζουσιν αἱ ἀκτίνες αἰωνίου πρωΐας.»

Μετὰ βαθυτάτης μελαγχολίας ἐπρόφερεν ἡ κόρη τὴν τελευταίαν στροφὴν. Καὶ ἡ φωνὴ τῆς ἀντήχει ὡς στεναγμὸς εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Μαρσέλ. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ἵνα ἀποσπάσῃ ἀπὸ τῶν μελαγχολικῶν ἐκείνων ἰδεῶν τὴν προσοχὴν τῆς Καρίνας·

— Ναί, εἶπεν, ἐκείθεν τοῦ πόλου, πέραν τῆς ἐρημίας ταύτης θὰ εὕρωμεν ἄλλας χώρας εὐτυχέστερας, θὰ εὕρωμεν τῆς μεσημβρίας τὰ ἀρώματα, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γαλλίαν, Καρίνα, τὴν πατρίδα μου, ἐκεῖ θὰ σὲ ὁδηγήσω. *Dahin! Dahin!* Ὁ ἀφάλλα, ἀν' ἡζευρα νὰ φάλλω, συλλογίζομενος τὴν *Μικροῦλα* τοῦ Γκαίτε.

— Τὴν Γαλλίαν, τὴν Γαλλίαν, ἐψιθύρισε ἡ κόρη· καὶ εἶχεν ἡ φωνὴ τῆς τόνον παραπόνου καὶ τὸ βλέμμα τῆς ἀνέκφραστον τινα ἀνησυχίαν. Καὶ δὲν ἠδύνατο καὶ αὐτὴ νὰ νοήσῃ πρὸς τί ἡ μελαγχολία ἡ τόση. . . Ὑψώσεν ἔπειτα θαρραλέους καὶ εὐέλπιδας πρὸς τὸν Μαρσέλ τοὺς καλοὺς ὀφθαλμούς τῆς, ὅτε δὲ ὁ πατὴρ τῆς τῇ ἀνήγειλεν ὅτι δὲν ἠλπίζε πλέον νὰ διαλυθῶσιν οἱ πάγοι καὶ ὅτι ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην ἐκεῖ νὰ μένωσι φυλακισμένοι ἐπὶ πολὺ, ἤκουσε τὴν λυπηρὰν ἄμα καὶ φοβεράν ταύτην ἀγγελίαν μετὰ παραδόξου ἡρεμίας καὶ ἀταραξίας. Ἐκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνελογίσθη καθ' ἑαυτὴν ὅτι πρέπει νὰ γείνη τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Καὶ ἐνόμιζε, ὅτι ἦτο τότε ζωσκα εἰκὼν τοῦ χαρίεντος πλάσματος τῆς ὑψηλῆς τοῦ Δάντου φαντασίας·

Benignamente d'umiltà vestita!

XAVIER MARMIER

Μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας.

Ἐκτετατὸ τέλος.

Η ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΑ ΓΥΝΗ

Ἐκ τοῦ προσφάτως ἐκδοθέντος συγγραμματος τῶν κκ. Z. Frilleij καὶ Jovan Vlahovij «Τὸ σύγχρονον Μαυροβούνιον» ἐπιγραφόμενου.

Ἡ ἱστορία τῆς Μαυροβουνίας γυναικὸς συγκεφαλαιοῦται εἰς δύο λέξεις· «ἐργάζεσθαι καὶ ὑποφέρειν.» Εἰσερχομένη εἰς τὸν βίον ἀναγινώσκει ἐπὶ τῆς θύρας, ὡς ἐπὶ τῆς καταχθονίου φλίας, τὴν φοβεράν ἀπόφασιν τῆς μοίρας τῆς·

Lasciate ogni speranza voi ch'entrate.

Ἀφerte πᾶσαν ἐλπίδα οἱ εἰσερχόμενοι.

Ὁλόκληρος ἡ ὑπαρξὶς αὐτῆς ἀνελίσσεται εἰς κύκλον ἀδυσώπητον μόχθου, ὀδύνης καὶ ὑποταγῆς, καὶ ὡς ἡ κόρη ἐκείνη τοῦ Ὁρενόκου¹ ἀπεικονίζουσα πάλαι ποτὲ εἰς τὸν ἰησοῦτην Γου-

1. Τῆς Κολλάσεως τοῦ Δάντου. Σ. Μ.

2. Ποταμὸς καὶ ὁμώνυμος αὐτῷ νομὸς ἐν τῇ Βενεζουέλα, δημοκρατίᾳ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Σ. Μ.

μίλλαν¹ τὴν κκοδαιμονίαν τῆς Ἰνδῆς, δύναται ν' ἀναφωνήσῃ· «Πόσα ὑπέφερα! καὶ τίς οἶδε τί μοι ἀπολείπεται ἔτι νὰ ὑποφέρω ἕως οὗ ἀποθάνω; Φαντασθῆτε τοὺς κόπους οἵτινες ἐπιφυλάσσονται εἰς τὴν Ἰνδὴν παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς τοῦτοις. Μᾶς συνοδεύουσιν εἰς τοὺς ἀγρούς μὲ τὸ τόξον καὶ μὲ τὰ βέλη των. Ὑπάγωμεν ἐκεῖ φορτωμένοι παιδίον κρεμάμενον εἰς τοὺς μαστοὺς ἡμῶν, καὶ ἕτερον ὅπερ φέρομεν ἐντὸς καλάθου· ἐνθ' δὲ αὐτοὶ πορεύονται εἰς τὴν θήραν πτηνοῦ ἢ τὴν ἀλίευσιν ἰχθύος, ἡμεῖς σκάπτομεν, ἡμεῖς· καὶ ἀφοῦ ὑποφέρωμεν ὅλους τοὺς κόπους τῆς καλλιεργείας, ὑποφέρωμεν καὶ τὸν τοῦ θεισμοῦ.

Ἐπανερχονται τὴν ἐσπέραν ἄνευ οὐδενὸς φορτίου, ἡμεῖς δὲ τοῖς κομίζομεν ῥίζας πρὸς τροφήν των, καὶ ἀραβόσιτον διὰ τὸ ποτόν. Ἐπιστρέψαντες δὲ οἴκαδε συνδιαλέγονται μετὰ τῶν φίλων των· ἡμεῖς δὲ ὑπάγωμεν νὰ ζητήσωμεν ξύλα καὶ ὕδωρ διὰ νὰ ἐτοιμάσωμεν τὸν ζωμόν. Ἀμα φάγωσιν ἀποκοιμῶνται, ἡμεῖς δὲ διερχόμεθα σχεδὸν ὅλην τὴν νύκτα ἀλέθουσαι ἀραβόσιτον.

Οὐδενὸς τῶν τραχέων τούτων χαρακτηριστικῶν στερεῖται ἡ εἰκὼν τοῦ βίου τῆς Μαυροβουνίας γυναικὸς. Ἐν ἀποστάσει πολλῶν αἰώνων τὰ ἦθη τοῦ Ὁρενόκου ἀναζῶσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν βράχων τοῦ Μέλανος Ὄρους.

Ἐνθ' ὑπερχειλῆς καὶ παράφορος χαρὰ ὑποδέχεται τὸν νεογέννητον διάδοχον τοῦ Μαυροβουνίου πολεμιστοῦ, καὶ δι' ἐκπυρσοκροτήσεως ὅπλων καὶ ζητωκραυγῶν συμποσίου πανηγυρίζεται ἡ εὐτυχὴς αὕτη ἡμέρα, κατῆφεια καὶ ἀπογοήτευσιν πληροῦσιν ἀπεναντίας τὸν οἶκον ὅταν εἰς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας προστεθῇ κόρη. Ἐὰν δ' ἐρωτήσῃς τὸν πατέρα περὶ τοῦ φύλου τοῦ νέου τέκνου του· «Συγχωρήσατέ μοι, ἀποκρίνεται, εἶναι κόρη»· προθύμως δὲ προσθέτει· «εἶναι ὄφιν.» Ὅθεν τὸ μικρὸν πλάσμα, ἀπεριμμένο ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης μακρὰν τῆς περιπαθοῦς στοργῆς καὶ τῶν φροντίδων, αἵτινες ἐπιδαψιλεύονται μόνον εἰς τοὺς ἀδελφούς τῆς, μέλλει ν' αὐξάνῃ ἄγνωστον καὶ ταλαίπωρον, μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν αἱ ὠριμάζουσαι δυνάμεις τῆς θὰ δύνωνται νὰ δίδωσιν εἰς τὴν οἰκογενεάν τῆς τὸ εὐτελὲς εἰσόδημά των. Ἀφ' οὗ παιδιόθεν γυμνασθῇ εἰς τὰ εὐκόλα ἔργα τῆς οἰκίας, φθάνει ταχέως ἡ ἡμέρα καθ' ἣν τὸ δάσος καὶ οἱ ἀγροὶ ἀπαιτοῦσιν ὡσαύτως τοὺς κόπους τῆς Μαυροβουνίας κόρης.

Κοράσιον ἔτι οὖσαν τὴν βλέπει τις ἰσχνὴν, ὠχρὰν, καταβαίνουσιν ἐκ τῶν ὀρέων, κύπτου-

1. Ἱεραπόστολος Ἰσπανὸς γεννηθεὶς τῷ 1690, ἀποθάνων τῷ 1758. Εἰσελθὼν εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἰησοῦτικῶν παρεκάλεσε ν' ἀποσταλῇ εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὅπως διδάξῃ τοὺς Ἰνδοὺς τὴν Ῥωμανοκαθολικὴν πίστιν. Μετὰ δὲ τρικκονταετηρίαν ἐν τῇ Νοτίᾳ Ἀμερικῇ, ἐπιστρέψας εἰς Ἰσπανίαν, ἐξέδωκε βιβλίον τῶν περιηγήσεων καὶ παρατηρήσεων του. Σ. Μ.

σαν ὑπὸ τὸ βάρος τῆς δέσμης τῶν ξηρῶν ξύλων, ἐξ ἧς θὰ ὠφεληθῇ ὀλίγα λεπτά, ἐν δὲ τῇ ἡθῇ ἀντὶ ν' ἀφεθῇ ἐλευθέρᾳ ἡ πλήρης αὐξήσις τῆς νεανικῆς τῶν μελῶν εὐμορφίας, καὶ ἐπιχυθῶσι τὰ θέλγητρα τῆς φύσεως ἐπὶ τῆς πρωΐμου ἀναπτύξεώς τῆς, μαραινεται διὰ τῆς ἐπιπόνου ἐργασίας πᾶν ἄνθος τοῦ ἔαρος τοῦ βίου τῆς. Ὅταν δὲ καταστάσῃ γυνὴ ὑπανδρευθῇ, διὰ τῶν καθηκόντων τοῦ ἐγγάμου βίου, ὅστις δι' αὐτὴν εἶναι βίος δουλείας, καὶ διὰ τῶν μητρικῶν φροντίδων, ταχέως συμπληροῦται ἡ φθορὰ τοῦ προσκαίρου κάλλους τῆς καὶ τὸ ναυάγιον τῶν ὀνείρων τῆς παιδικῆς ἡλικίας τῆς. Ὑπὸ τοὺς μαρμαμένους ἐκείνους καὶ διατεταμένους χαρὰς, ὑπὸ τὸ κάλυμμα πρωΐμου ὠριμότητος, ζητεῖτε καὶ θέλετε εὐρεῖ συχνὰ γυναῖκα εἰκοσιπενταετῇ, ἐπὶ τῆς ὁποίας καταναγκαστικὸς μόχθος ἐπέθηκε τὴν σφραγίδα ἀλλοκότου καὶ ἀποτροπαίου ἀρρενωπότητος. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ Μαυροβουνία εἶναι ἀναστήματος μετρίου, ὀγκώδους καὶ ἐστερημένου πάσης χάριτος ἐν τοῖς κινήμασι καὶ τοῖς τρόποις. Τὸ βαρὺ βάδισμα, τὸ μακρὸν βῆμα, ἡ προτενὴς κλίσις τοῦ σώματος καὶ ἡ ταπεινὸς αἰεὶ κεκυρτὰ κεφαλή τῆς, ἐνὶ λόγῳ τὸ πᾶν ἐν αὐτῇ ὑποδεικνύει τὴν ἐξιν τῶν ἐπιπόνων ἐργασιῶν καὶ τῶν μακρῶν περιπάτων ἐπὶ τῶν ὀρέων ὑπὸ τὸ βάρος ὑπερμέτρων φορτίων. Οὐδὲν ἐν τοῖς ἔργοις καὶ τοῖς σχήμασιν αὐτῆς ἐμφαίνει τὴν νόμιμον ἐκείνην παρρησίαν καὶ τὸ θάρρος ὅπερ παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσι δίδει εἰς τὴν γυναῖκα ἡ ἐνάσκησις τῶν ἱερῶν δικαιοματίων ἅτινα ὁμολογοῦνται αὐτῇ, ἀπέναντι δὲ τοῦ ἀνδρὸς τὸ αἰσθημα τῆς ἰσότητος. Ἡ Μαυροβουνία θεωρεῖ τὸν ἑαυτῆς πατέρα, τὸν ἀδελφὸν καὶ τὸν ἄνδρα ὡς ὄντα ἄνωτερον, ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἀφίλει νὰ τρέμῃ, νὰ ὑπακούῃ καὶ νὰ σιωπᾷ· ὁ δὲ ἀνὴρ ἀφ' ἑτέρου χαίρει ἐπιτείνων τοὺς τύπους τῆς δεσποτικῆς ἐξουσίας του, ἐκ τῶν ὁποίων κακῶς ἐννοουμένη φιλοτιμία τὸν κωλύει τοῦ ν' ἀπελευθερώσῃ τὴν σύντροφόν του.

Καίτοι σπάνιον εἶναι νὰ εὕρῃ τις τέλειον κάλλος εἰς τὰς γυναῖκας τοῦ Μέλανος Ὄρους, ἐνίοτε ὅμως εὕρισκει τις μετὰ τὴν αὐτῶν τύπους ἀξίους λόγου διὰ τὴν λεπτότητα καὶ κανονικότητά των. Τότε οἱ χαρακτηριστῆρες τῆς σερόσλαυτικῆς φυλῆς ἐντελῶς ἐκλείπουσι, καὶ ἀντ' αὐτῶν δρᾶται τὸ ἀρχαῖον ὡσεὶδὲς τοῦ προσώπου, τὸ εὐγενὲς τῆς ῥινοτομίας (profil) καὶ ἡ μεγίστη εὐπρέπεια. Κόμη ἄφρονος καὶ στιλπνῆς, ὀφθαλμοὶ πλήρεις λάμψεως καὶ βαθυνόας, εἶδος γοητευτικότητος ἐν τῷ βλέμματι, ἀποτελοῦσιν ἐν σύνολον δυνάμενον νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν ζωγράφον ἢ τὸν ἀνδριαντοποιόν. Ἀναμφιβόλως ἐν τῷ μέσῳ τῶν αἰματηρῶν ἀγώνων των, οἱ πολεμιστὰς τοῦ Μαυροβουνίου ἔφερον ἐνίοτε εἰς τὴν φωλεάν των καὶ ἄλλου εἶδους λάφυρα παρὰ τὰ ὅπλα καὶ τοὺς

ἵππους τῶν ἐχθρῶν των, καὶ ὡς οἱ στρατιῶται τοῦ Ῥωμύλου, ἐκάλειζον νέας Σαβίνας παρὰ τὴν ἀγρίαν ἐστίαν των.

Μάλιστα δὲ, ἂν πρέπει νὰ πιστεύωμεν τὰ δημοτικά των ἔσματα, οἱ εσπεριόγυρτοι (Μαυροβούνιοι) ἤρωες ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐνόμιζον καύχημα τὸ νὰ νυμφεύωνται αἰχμαλώτους μουσουλμάνους, ἀγνίζοντες αὐτὰς, θελούσας ἢ μὴ, διὰ τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος.

Ἐκτὸς τῶν οἰκιακῶν ἀσχολιῶν ἡ Μαυροβουνία δὲν εὐρίσκει εὐκαιρίας τοῦ ἀναπτύσσειν τὰς δυνάμεις, δι' ὧν ἡ φύσις τυχὸν ἐπροίκισε τὴν διάνοιαν καὶ ψυχὴν αὐτῆς. Μόλις πρό τινων ἐτῶν ἐπετράπη εἰς τὰς κόρας νὰ μετέχῃ στοιχειωδὲς τινὸς διδασκαλίας, ἥς ἐσπεροῦντο δολοτελῶς μέχρι τοῦδε, καὶ τῆς ὁποίας ἡ ὠφέλεια θὰ ἦναι πάντοτε μικρὰ, ἐπειδὴ αἱ ἀνάγκαι τοῦ ὕλικου βίου ἀφαιροῦσιν αὐτὰς πᾶσαν δυνάτην ἐνέργειαν, καὶ τὰ ἥθη τῆς χώρας κωλύουσιν αὐτὰς τοῦ ν' ἀναμιγνύωνται εἰς πράγματα ξένα τοῦ οἰκιακοῦ βίου. Ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον θὰ φαίνωνται ἀδιάφοροι πρὸς τὸ βαρὺ φορτίον, ὅπερ πιέζει τοὺς ῥωμαλέους ὧμους των, ἀναρριχώμεναι ἐπὶ τῶν βράχων, ὑπερπηδῶσαι τοὺς κρημνοὺς, ἢ ταπειναὶ καὶ ὑποταταγμέναι νὰ ἐκτελῶσι πᾶσαν ἐργασίαν ἀηδὴ καὶ ἄχαριν, ἣν ἀποτροπιᾶζεται ἡ ἀνδρική ὑπερηφάνεια. Φαίνεται ὅμως ἡ Μαυροβουνία ἀρεσκομένη εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην τῆς ταπεινώσεως καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ· εὐρίσκει μάλιστα καὶ ἱκανοποίησιν φιλοτιμίας τινὸς ἥτις κατ' οὐδὲν διαφέρει τῆς τῶν ὑποζυγίων, ἅτινα ἐκτελοῦσι τὴν ὅσον ἐνεστι βαρυτέραν ἐργασίαν.

Ὁδεύοντες ἡμέραν τινὰ μετὰ πολυπληθοῦς συνοδίας, ὅπισθεν μακρὰς γυναικοστοιχίας, φερούσας ἅπασαν τὴν ἀποσκευὴν ἡμῶν, ἐφθάσαμεν μίαν ἐκ τῶν γυναικῶν ἥτις εἶχε στηρίξει τὰ νῶτα ἐπὶ τῆς παρειᾶς βράχου κλαίουσα. Ἐρωτηθεῖσα περὶ τῆς αἰτίας τῆς λύπης τῆς, ἥτις ἐφαίνετο βραεῖα, ἀπεκρίθη ὅτι τῶν προπορευομένων τις τῇ εἶχεν εἰπεῖ ὅτι ποτὲ δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ φθάσῃ μὲ τὸ φορτίον τῆς ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους. Παράδοξος ὑπεράσπισις φιλοτιμίας ἢ μᾶλλον παρὲκτρόπῃ αἰσθημάτων, ὑποβιβάζουσα τοσοῦτον τὴν εὐαισθησίαν τῆς φιλοτιμίας, καὶ μηδενίζουσα διὰ μιᾶς πᾶσαν τὴν ἀδρότητα τὴν τόσον συγγνωστὴν τῆς γυναικείας ματαιοδοξίας.

Δίαν ἀνωφελῶς θὰ ἐξήτει ὁ μυθιστοριογράφος ἐν τῷ βίῳ τῶν Μαυροβουνίων γυναικῶν, πλὴν τῶν ἔργων εὐτολμίας καὶ ἀφοσιώσεως, διήγημά τι μᾶλλον ἢ ἥττον πεπλουτισμένον δι' ἐρωτικῆς δολοπλοκίας· ἡ πρὸς τὰς γυναῖκας φιλαρέσκεια εἶναι πράγμα ἄγνωστον ἐν τῷ Μαυροβούνῳ· οἱ τρόποι δι' ὧν περιβάλλεται παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις θὰ ἦσαν ἀπαράδεκτοι, ἴσως δὲ θὰ ἐθεωροῦντο ἐγκληματικοί, ἢ τοῦλάχιστον θὰ προσήπτον μῶμον εἰς τὸν χρόνον αὐτοῦ, καὶ θὰ

καθίστων αὐτὸν καταγέλαστον· διὸ φαίνεται ὁ ἀνὴρ ἀποφεύγων καὶ τὴν ἐλάχιστην φιλοφροσύνην πρὸς τὴν γυναῖκα· οὐδὲν δὲ δεικνύει ὅτι αὕτη θὰ ἦτο εὐαίσθητος πρὸς τὰς περιποιήσεις αἰτινας παρ' ἡμῖν ἀφειδῶς προσφέρονται εἰς τὸ ὠραῖον φύλον. Ἡ ἀρετὴ τῷ ὄντι ἐνταῦθα προστατεύεται, καὶ ἡ νεότης, μακρὰν τῆς μητρικῆς ἐπιβλέψεως, δύναται ἐλευθέρως νὰ μεταβαίνει ἀπὸ θύρας εἰς θύραν, ἀπὸ ὄρους εἰς ὄρος, κάλλιον προφυλαττομένη διὰ τοῦ σεβασμοῦ (ὀλίγον ὑποκριτικοῦ ἴσως) ἢ διὰ τῶν αὐστηροτάτων ἡμῶν νόμων. Βλέπει τις αὐτὴν πλησιάζουσιν πρὸς ἄγνωστον ἄνθρωπον· ἐὰν δὲ οὗτος φαίνεται πῶς ἔξοχος ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἀσπάζεται ταπεινῶς τὴν χεῖρά του, καὶ προσφέρει αὐτῷ πᾶσαν ὑπηρεσίαν, ἥς δύναται νὰ ἔχῃ χρεῖαν· ἀλλ' οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ τῇ ἀποτείνει λέξιν προσβλητικὴν ἢ δολοφονικὴν· διότι πᾶς διαβάτης εἶναι προστατὴς αὐτῆς, καὶ ἅμα ἐπιστρέφῃ εἰς τὸ χωρίον τῆς εὐρίσκει δέκα φίλους ἐτοίμους ν' ἀποπλύνωσι τὴν ὕβριν ἐν τῷ αἵματι. Ὅθεν ἀπαντᾶται ἀνὰ πᾶσαν ὥραν εἰς τὰ μᾶλλον παράμερα μονοπάτια, ὀδεύουσα ἡσύχως ὅπισθεν τοῦ ὄνου ἢ τῆς ἡμιόνου τῆς οἰκίας, φέρουσα εἰς τὴν ἀγορὰν τὸ ἰσχνὸν προῖον τοῦ ποιμνίου ἢ τοῦ μικροῦ ἀγροῦ τῆς. Τὰς ἡμέρας τῆς ἀγορᾶς τοῦ Καττάρου, κατὰ πολυπληθεῖς ομάδας, φέρουσαι φορτίον ἐκ ξύλων, ἰχθύων ἢ λαχανικῶν, καὶ πλέγμα ἢ ἄτρακτον ἀνὰ χεῖρας, καὶ ἐκτελοῦσαι οὕτω διπλὴν ἐργασίαν, καταβαίνουν ἅμα τῇ αὐγῇ τὴν Αὐστριακὴν ὀδὸν, καὶ τῆς ἐσπέρης ἐλθούσης ἀναβαίνουν πάλιν τὸ ὄρος, κομίζουσαι νέον φορτίον εἰς τὴν Τσετίγγην ἐξ ἐμπορευμάτων ἐλθόντων ἐκ Τριεστίνου διὰ τῶν ἀτμοπλοῶν τῆς ἐταιρίας Λόυδ. Διὰ νὰ διασκεδάσωσι δὲ τὴν ἀνίαν τῆς μακρᾶς καὶ ὀδυνηρᾶς πορείας των παραδίδονται εἰς ἀτελευτήτους συνομιλίας, ἐν αἷς, χάρις εἰς τὴν εἰκόνην πλήρη γλώσσαν τῆς χώρας, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἐθνικὴν στωμυλίαν, τὸ ἐλάχιστον περιστατικὸν λαμβάνει τὰς διαστάσεις οἰκιακῆς ἐποποιίας. Ἐὰν τυχὸν ἡ γυναικεῖα φάλαγξ διαβῇ ἔμπροσθεν τόπου χρηματίσαντός ποτε τὸ θεᾶτρον συμβάντος τραγικοῦ, ἢ διεγείροντος λυπηρὰς ἀναμνήσεις, αἱ συνομιλίας διακόπτονται καὶ ἅμα περιπαθεῖς, ἐπαναλαμβάνοντες στοιχηδόν, ἤχει διὰ τῶν βράχων ὡς ἐπικηδεῖς μελωδία, καὶ ὁ διερχόμενος τὰς ἐρημίας ἐκείνας ὀδοιπὸρος καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀπεριγράπτου συγκινήσεως· ἀλλ' ἂς μὴ ἐκπλαγῇ ὑπὸ τῆς ψευδοῦς ταύτης λύπης, διότι μόλις ἐκάστη τῶν ἀγρίων τούτων κορυφαίων τοῦ χοροῦ τελειώσῃ τὴν θρηνηδὴν στροφὴν τῆς, ἀπιδουῶσα πρὸς τὰς συντρόφους τῆς ἀναλαμβάνει τὴν διακοπεῖσαν συνομιλίαν γελῶσα καὶ χειρονομοῦσα φυσικώτατα.

Ἡ δύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἡ Μαυροβουνία, στερομένη πασῶν τῶν ἠθικῶν εὐχαριστήσεων

καὶ ἡδονῶν εἰς ἃς προσκαλεῖται νὰ συμμετέχῃ παρ' ἡμῖν ἡ γυνή, εὐρίσκει τοῦλάχιστον ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀμοιβὴν τῶν κόπων οὓς ὑποφέρει· ἀλλ' ὄχι. Ἡ θρηωδία τοῦ Μαυροβουνίου δὲν μετριάζεται ποσῶς ὑπὸ τὴν συζυγικὴν στέγην· ἐνταῦθα πρὸ πάντων ἐκάστη ἐκ τῶν πράξεων τοῦ εἶναι ἐπιβεβαιώσις τῆς ἀφιλονεικῆτος ἐξουσίας του. Ἡ γυνὴ δὲν δύναται ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἀνδρός τῆς, οὐδὲ νὰ μεριμνᾷ περὶ τῶν διαθημάτων του· εἴτε ἐξέλθῃ εἴτε εἰσέλθῃ δὲν τολμᾷ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ ποῦ ὑπάγει καὶ πόθεν ἔρχεται, οὐδὲ νὰ δυσανασχετῇ διὰ τὰς μακροτάτας καὶ τὰς πλέον ἀτάκτους ἀπουσίας του. Ἐὰν ἔλθῃ καὶ ἐρωτήσῃ περὶ αὐτοῦ, ἀποκρίνεται ὅτι ἀγνοεῖ ποῦ εἶναι, καὶ ὅταν γινώσκῃ τοῦτο ἐντελῶς. Ἐν ὅσῳ δὲ λείπει ὁ Μαυροβούνιος δὲν στέλλει ποτὲ εἰδήσεις περὶ ἐκαστοῦ εἰς τὴν γυναικά του, ἥτις μανθάνει ἐνίοτε τυχαίως παρ' ἄλλων ὅτι εὐρίσκεται ἐν Κωνσταντινουπόλει ἢ ἀλλαχοῦ, χωρὶς προηγουμένως νὰ τῇ ἐκμυστηρευθῇ τὴν ἀναχώρησίν του· ἐὰν δὲ τῇ στείλῃ μακρόθεν χρήματα, οὐδεμία ἐπιστολὴ συνοδεύει αὐτά. Ἡ γυνὴ δὲν καλεῖ τὸν ἄνδρα τῆς διὰ τοῦ ὀνόματός του καὶ οὐδ' ὁ ἀνὴρ τὴν γυναικά του. Ἡ μὲν λέγει· «Αὐτός... Αἰ, σεῖς!» ὁ δὲ σύζυγος· «Αὐτή... Αἰ, σύ!» Ἐὰν ἐρωτηθῇ ἡ γυνὴ πῶς ὀνομάζεται ὁ ἀνὴρ τῆς, ἀποκρίνεται· «Δὲν ἠξέσω· ὁ διάβολος νὰ τὸν πᾶρῃ» (Νέσναμ ἰλ, ντιάβολο νόζι). ἐὰν δὲ ὁ ἀνὴρ ὑποχρεωθῇ ν' ἀποκαλύψῃ τὸ ἄγνωστον ὄνομα τῆς γυναικὸς του ἀποκρίνεται ἐν ἀμηχανίᾳ· «Μὲ συμπάθειο, εἶναι ἡ γυναικά μου» (Ντὰ πρόζιτε μοζιάζεν), ὥσπερ προσεδάλλετο ἡ ἀνδρική ἀξιοπρέπεια διὰ τῆς ὁμολογίας ταύτης. Πλὴν τοῦτου ὁ Μαυροβούνιος οὐδέποτε συνοδεύει τὴν σύζυγόν του εἰς τὰς ἐκδρομὰς τῆς, εἴτε εἰς τὴν πρωτεύουσάν, εἴτε εἰς ἄλλο μέρος· δύναται ὅμως αὕτη νὰ πορευθῇ εἰς τὴν ἀγορὰν μετὰ τῶν φίλων τῆς οἰκίας ἢ τῶν παρανύμφων (κουμπάρων) τῆς. Ἐὰν ἀπαντήσῃ τὸν ἄνδρα τῆς καθ' ὁδὸν ἢ ἐν τὸν προφθάσῃ παραμερίζει ἢ προτρέχει αὐτοῦ, ἐνίοτε δὲ τρέπεται ἄλλην ὁδόν. Ἐὰν ἡ συνάντησις τῶν δύο συζύγων συμπέσῃ ἐξ ἀνάγκης, ὁ σύζυγος προσποιούμενος ὅτι ἀνάπτει τὴν καπνοσύριγγά του, ἢ ὅτι δένει τὸν γονατδόδεσμόν του σταματᾷ· ὁφείλει ὅμως ἀντὶ πάσης θυσίας ν' ἀποφύγῃ τὴν αἰσχύνην τοῦ νὰ συνοδεύσῃ τὴν γυναικά του, διότι ἄλλως καθίσταται τὸ ἀντικείμενον πονηρῶν ἀστεϊσμάτων ἐν τῷ χωρίῳ. Ἐτι καὶ ὅταν ἡ γυνὴ οὐδεμίαν παρέσχεν ἀφορμὴν ἐργῆς, τὴν παροξύνει αὐτὸς διὰ νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ τὴν δείρῃ, τοῦ ὅπερ κάμνει συχρὰ διὰ τοῦ θρηωδιστάτου τρόπου· ἐὰν δὲ τὸ θυμὸς του ἀμύνηται, τὸ ξυλοκόπημα καθίσταται ἔτι σφοδρότερον. Οἱ δὲ συγγενεῖς καὶ γείτονες οὐδόλως συγκινοῦνται ἐκ τῶν οἰκογενειακῶν τούτων σκηνῶν, τὰς ὁποίας ἡ ἐπέμβασις τρίτου προ-

σώπου μόνον νὰ χειροτερεύσῃ δύναται· καὶ τίς οἶδεν ἂν ἡ Μαυροβουνία δὲν ὀ' ἀπεκρίνετο εἰς τοιαύτην περίστασιν πρὸς τὸν αὐθάδη προστάτην τῆς ὅπως ἡ γυνὴ τοῦ Σχαναρέλλου πρὸς τὸν γείτονά της Ῥοβέρτον· «Μ' ἀρέσει νὰ δέρονται.» Ἡ ἐνθύμησις ὅμως τῶν αἰκιῶν τούτων οὐδὲν ἔχνος ἀφίνει, οὐδεμίαν μνησικακίαν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς παθούσης· ἐξεναντίας μάλιστα μεθ' ὑπερηφανείας ὑποφέρει τὸν δεσποτικὸν τοῦτον ζυγόν· διότι ὁ ἀνὴρ ὅστις ἐξελέξατο αὐτὴν τῇ φαίνεται περιβεβλημένος μὲ εἰδός τι φοβεροῦ μεγαλείου, ὅπερ ἀνυψοῖ αὐτὸν ἐνώπιόν τῆς. Ὁ Μαυροβούνιος ὅμως ὅστις θὰ ἐφέρετο πρὸς τὴν γυναικά του μὲ τρόπον σύμφωνον πρὸς τὰ ἥθη πεπολιτισμένου ἔθνους θὰ κατηγορεῖτο ἐπὶ ἀδυναμίᾳ χαρακτῆρος καὶ ἴσως θὰ περιεφρονεῖτο.

Μόλις αἱ τοῦ γάμου ἑορταὶ τελειώσωσιν ἡ νεαρὰ σύζυγος ἀναλαμβάνει τὸ ἀνάλογον τῆς ἐργασίας ὅπερ ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ ἀνῆκεν αὐτῇ. Τριπλὴ ἐργασία καθημερινὴ τῇ ἐπιβάλλεται, τουτέστι νὰ φέρῃ ὕδωρ ἐκ τῆς κρήνης, τὰ ἀναγκαιοῦντα ξύλα τῆς οἰκίας ἐκ τοῦ δάσους, καὶ νὰ μαγειρεύῃ τὸ φαγητόν· πᾶσα δὲ ἄλλη ἐργασία τῇ εἶναι μᾶλλον ἢ ἥττον προαιρετική· αἱ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀργίας ἐνασχολοῦνται εἰς τὸ κλώθειν ἢ πλέκειν ἢ ὑφαίνειν τὰ ἐφαπλώματα αὐτῶν ἢ ὑφάσματα τινα χρήσιμα ἐν τῇ χώρᾳ, ἐπὶ δὲ καὶ εἰς κεντήματα τινα ἀρκούντως λεπτά, δι' ὧν κοσμοῦσι μέρη τινὰ τοῦ ἱματισμοῦ των.

Αἱ Μαυροβούνιοι, ὅπως πᾶσαι αἱ σκλαβωνικαὶ γυναῖκες, φαίνεται ὅτι κέκτηνται ἔμφυτον φιλοτεχνίαν διὰ τὰ κεντήματα, καὶ δεικνύουσιν εἰς ταῦτα ὑπομονὴν ἀξίαν καλλιτέρου ἀποτελέσματος ἐκείνου εἰς ὃ φθάνουσι μὲ τὰ πανάρχαια μέσα ἅτινα ἔχουσιν. Αἱ διανοητικαὶ ἐργασίαι, ὡς εἴρηται ἤδη, εἰς αὐτὰς εἶναι ὅλως ἀγνώστοι· πρό τινων ἐτῶν δὲν εὐρίσκετο ἐν ὅλῳ τῷ Μαυροβούνῳ μία μόνη γυνὴ γινώσκουσα ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ὑποφέρουσι μετὰ θάρρους καὶ καρτερίας ἀκλονήτου μέγα μέρος τῶν κόπων τῆς γεωργίας, τὴν μεταφορὰν τῶν προϊόντων τῶν ἀγρῶν, καὶ τὰς μακροτάτας καὶ δυσκολωτάτας ἐκδρομὰς ἐπὶ τῶν ὁρέων. Ἡ ἐγκυμοσύνη καὶ τὰ καθήκοντα τῆς μητρὸς δὲν διακόπτουσι ποσῶς τὸν καταναγκαστικὸν μόχθον τῶν ὀδοιποριῶν τούτων, καὶ πολλάκις ἐφάνη γυνὴ ἐπαναφέρουσα εἰς τὴν κατοικίαν τῆς περιτετυλιγμένην εἰς τὸ περίζωμά (ποδιάν) τῆς τὸ τέκνον, τοῦ ὁποῦ ἡ πρώτη κραυγὴ, ἐκβληθεῖσα ἐπὶ τῆς γυνυῆς πέτρας, ἀντήχησεν εἰς τὴν ἐρημίαν τῶν ὁρέων. Οὐδεμία ἐκ τῶν φροντίδων, δι' ὧν περιποιούμεθα τὴν νεαράν μητέρα, οὐδεμία ἐκ τῶν προφυλάξεων ἃς ἐπιδαψιλεύομεν εἰς τὸ ἀδύνατον νεογέννητον συνηθίζεται παρὰ τοῖς Μαυροβούνιοις· ἡ φύσις μόνη ἀναλαμβάνει

1. Ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἰατρῷ τοῦ Μολιέρου. Σ. Μ.

νά φέρη εἰς πέρας τὸ ἔργον της, καὶ νὰ σώσῃ ἐν ταύτῃ τὸ τέκνον καὶ τὴν μητέρα.

Ἡ φιλοδοξία, τὸ ὄνειρον πάσης γυναικὸς εἶναι τὸ ν' ἀποκτήσῃ ἄρρενα· ὅσον πλεονέκτημα εἶναι ταῦτα, τοσοῦτον μᾶλλον ἀγαπᾶται, τιμᾶται καὶ χειραφετεῖται ἡ μήτηρ αὐτῶν. Τί τὰς θέλουν τὰς θυγατέρας τῶν ὁποίων ἡ γέννησις θὰ ταῖς φέρῃ τὴν κατ'ἄριστον, τὴν ταραχὴν καὶ τὴν διχόνοιαν ἐν τῷ οἴκῳ; Ἡ ταπεινότης καὶ ὑποταγὴ τῆς γυναικὸς φαίνεται καὶ ἀπέναντι τῶν ἐπισκεπτομένων οὓς δέχεται κατ' οἶκον· εἰ μὲν εἶναι συγγενεῖς, οὗτοι ἀσπάζονται αὐτὴν ἐπὶ τοῦ μετώπου ἢ τῆς παρειᾶς· εἰ δὲ ξένοι, ἀρκοῦνται εἰς τὸ νὰ κροτῶσι τὰ χεῖλην ὡς διὰ φιλήματος ἐν τῷ κενῷ, ἐν ᾧ φιλεῖ αὐτῶν τὴν χεῖρα ἢ τὸν ὤμον. Ἐὰν δὲ ξένος ἔρχεται μακρόθεν, ἡ οἰκοδόσποινα λύει τὰ ὑποδήματά του καὶ τὰ στεγνώνει, ἀφαιρεῖ τὰς περικνημίδας του, εἶτα δὲ κατὰ τὴν διαταγὴν ἥτις δίδεται αὐτῇ, φέρει ὕδωρ θερμὸν ἢ ψυχρὸν καὶ πλύνει τοὺς πόδας του· τὴν δὲ ὑπηρεσίαν ταύτην οὐδέποτε προσφέρει εἰς τὸν ἴδιον ἄνδρα της. Ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ γεύματος, ἀντὶ νὰ παρκαθίσῃ εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν, ἐκαστοὶ εἰς ὑπηρεσίαν τῶν συνδικτυμένων, κροτῶσι τὰ χεῖρα, ἐὰν ἦναι ἐσπέρας, τεμάχιον ῥητινώδους ξύλου (δαδίου) ἀνημμένον, κατέχοντος τὸν τόπον οἰουδήποτε ἄλλου εἶδους φωτισμοῦ ὅπως οὖν καλλιτέρου.

Ὅταν ὁ Μαυροβούνιος ἀσθενήσῃ, οὐχὶ παρὰ τῆς γυναικὸς του πρόκειται νὰ περιμένῃ περίθλασιν· αὕτη φαίνεται ἀφίνουσα εἰς τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς τὴν φροντίδα τοῦ νὰ λυπῶνται τὸν σύζυγον της· αὕτη μάλιστα στρέφεται νὰ τὸν ἴδῃ, καὶ ἐπιδίδεται εἰς τὰ ἄλλα οἰκιακά ἔργα της· χωρὶς νὰ προσφέρῃ λέξιν λύπης ἢ παρηγορίας, περιμένει ἀπαθὲς τὴν ὀλεθρίαν στιγμήν· ἐπελθούσης δὲ ταύτης δύναται τότε νὰ συμμετάσχῃ τοῦ κοινοῦ ἄλγους, καὶ νὰ παραδοθῇ ἐλευθέρως εἰς τὰς θρηνηθῆσας της. Ἀλλ' εἰς τὰς πενθίμους κραυγὰς της μὴ περιμένετε ν' ἀκούσητε ἐξυμνόμενον ἄλλο ἢ τὴν ἀνδρίαν ἐκείνου ὃν ἀπώλεσε, καὶ τὰ ἐκ τῶν μαχῶν κομισθέντα διάφορα αὐτοῦ τρόπαια.

Αἱ μαυροβούνιαι γυναῖκες ἐπιδραφελεύουσιν εἰς τὰ τέκνα, πρὸ πάντων ἐὰν ἦναι ἄρρενα, φροντίζας ἀφοσιώσεως καὶ προσοχῆς μᾶλλον ἢ ἐμψροντας. Ἀξιόμειμπτος εἶναι τῷ ὄντι ἡ συνήθεια τοῦ νὰ παρατείνωσι τὴν γαλουχίαν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν χρόνον καθ' ὃν τὸ παιδίον διακόπτει τὰ πιεῖν τὸν γάλακτα εἰς τὸ στήθος τῆς μητρὸς ἵνα ζητήσῃ τὴν τροφήν ἥς ἀπολάμβανεν ἀπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν. Εἴπωμεν πρὸς τοὺς τοῦτους, ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν δύναται νὰ δοκιμάσῃ τὰ πρῶτα βήματά του ὑποβάλλεται εἰς ἀληθὲς βασανιστήριον, ἐκ τῆς συνηθείας ἢ μᾶλλον τῆς προλήψεως τῆς χώρας. Καὶ, ἀληθῶς, ἐν πλήρει ἀκινήσει ἐκτε-

λεῖται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ νεκροῦ ὁργανισμοῦ του. Συμπεπλεγμένον στενῶς ἐν τοῖς σπαραγμοῖς του, ἔχον τὰ κῶλα διατεταμένα καὶ συνεσφιγμένα πρὸς τὸ σῶμα ὡς μومία Αἰγυπτιακή, καὶ πρὸς τοῦτοις δεδεδεσμένον ὑπὸ τὸν μακρὸν περιδέσμον ὅστις τὸ προσηλύνει εἰς τὴν κοίτην του, τὸ ταλαίπωρον τοῦτο μικρὸν πλάσμα διέρχεται τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας του συνεσφικτωμένον μὲ τὸ λίκνόν του. Διότι ἡ μήτηρ του δὲν λαμβάνει καὶ τὸν κόπον τοῦ νὰ τὸ λύσῃ τῶν δεσμῶν του κατὰ τὴν βραχείαν ὥραν τῆς γαλουχίας. Ὅταν ἡ μήτηρ ἀναγκασθῇ νὰ φέρῃ τὸ τέκνον της ἐπὶ τῶν ὁρέων, θέρους τε καὶ χειμῶνος καλύπτει τὴν ἐπὶ τῶν ὤμων της κοιτίδα διὰ παχέων ἐφαπλωμάτων, ἀφίνουσα εἰς τὸ πτωχὸν πλάσμα ἀνεπαρκῆς ποσὸν ἀέρος δυσκόλως ἀνανευμένου διὰ μέσου τοιούτων κωλυμάτων. Ἡ δὲ περίθλασις ξένου βρέφους εἶναι ἐντολὴ ἥν δυσκόλως ἀναδέχονται αἱ γυναῖκες· πρόληψις ἰσχυρὰ ταῖς ἀπαγορεύει σχεδὸν καὶ τὸ νὰ μεταφέρωσι νεογέννητον ὅπερ δὲν ταῖς ἀνήκει. Αἱ εἰς τὸ δάσος ἐκδρομαὶ πρὸς ζήτησιν καυσίμου ὕλης, αἱ ἀγροτικαὶ ἐργασίαι, ὁ ἀποκλεισμός ἐπὶ μὴνυαὶς ὁλοκλήρους ἐντὸς καλυπθῶν πεπληρωμένων καπνοῦ, ἡ ἔλλειψις παντὸς μέσου εὐζωίας, συντείνει εἰς τὸ νὰ στερεῇ τὰς Μαυροβουνίας τῶν θελημάτων τοῦ φύλου των. Ἡ ζωηρότης αὐτῆς ἐκλείπει, ῥυτίδες πρόωροι καλύπτουσι τὸ μέτωπόν της, ἡ χεῖρ αὐτῆς δυσμορφοῦται, ὁ ποὺς πλατύνεται, ἡ δὲ κνήμη μεταμορφοῦται εἰς κύλινδρον ὅλως ἄχαριν. Μόνον ἐν ταῖς ἀριστοκρατικαῖς οἰκογενεαῖς τῆς χώρας, ὅπου ἡ γυνὴ δὲν ὑποβάλλεται εἰς τοὺς αὐτοὺς υπερβολικοὺς κόπους μὲ τὰς λοιπὰς συντρόφους της, δύναται τις νὰ εὕρῃ τὴν σχετικὴν λεπτότητα τῶν μελῶν καὶ εἶδος τι εὐγενοῦς στάσεως ἢ ἥθους.

Ἀλλ' ἐὰν, ἀφίνοντες κατὰ μέρος ἰδιότητας ὅλως ἐξωτερικὰς, θεωρήσωμεν τὴν Μαυροβουνίαν ὑπὸ ὑψηλότεραν ἑποψίαν, εὐρίσκομεν ἐν αὐτῇ γυναῖκα σεμνήν, ἐγκρατῆ, ἐπιμελῆ, ἐπιδεκτικὴν ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀφοσιώσεως τοσοῦτον μᾶλλον ἐπαινετῆς ὅσον ἀφανστερά εἶναι, ἐκτελοῦσαν ἐνίοτε τὰς ἡρωϊκωτάτας πράξεις τῆς ἀνδρικῆς εὐτολμίας. Ἐν ὅσῳ μὲν εἶναι νέα κόρη ἔχει πᾶσαν τὴν εὐχισθησίαν τῆς δειλίας καὶ τὰ μάλιστα εὐπροσβλήτου αἰδοῦς· γενομένη δὲ γυνὴ, ἔχει ὡς λατρίαν της τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα της πιστὴν ἀφοσίωσιν· καὶ δὴ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τραγικὴν λύσιν θὰ εἶχε δι' αὐτὴν τὸ μυθιστόρημα παρὰ νόμου πάθους. Ὅπισθεν τῆς εἰκόνης ταύτης ἐνεργοῦσι δυστυχῶς τὰ ἐλαττώματα χαρκατῆρος δυστρόπου, ἀλλοκλήτου καὶ εὐερεθίστου, ἡ παραφορὰ τῆς ζηλοτυπίας, αἱ ῥαδιουργίαι τοῦ φθόνου, ἡ κλίσις πρὸς τὴν κακογλωσσίαν καὶ ὑπερβολικὴν περιέργειαν.

Παραβάλλοντες ὅμως τὸ κοινωνικὸς τεταπεινωμένον τοῦτο ὃν πρὸς τὴν ἐλευθέρην, σεβαστὴν

καὶ ἀνεξάρτητον γυναῖκα οἶαν ἀνέδειξεν αὐτὴν ὁ χριστιανισμὸς παρὰ τοῖς πολιτισμένοις ἔθνεσι, δὲν δυνάμεθα νὰ στερήσωμεν τὴν Μαυροβουνίαν τοῦ ἐλέους, τοῦ ἐπαίνου καὶ τοῦ θαυμασμοῦ ἅτινα ὀφείλονται αὐτῇ.

.....
Ἐρχεται δὲ καὶ ἡ ποίησις νὰ προσφέρῃ τὸ τοσοῦτον δικαίως ἀνῆκον αὐτῇ σέβας· ἀνυψοῖ, ἐξευγενίζει καὶ μεταμορφώνει πολλάκις εἰς ἡρωϊκὰ μυθώδη τὴν ἄσημον κόρη τῶν ὁρέων, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνοδεύουσα τὸν πατέρα ἢ τὸν σύζυγον εἰς τὸν πόλεμον, εἰς τοὺς ἀγῶνας, εἰς τὰ κατορθώματα ἢ εἰς τὰς ἐκδικήσεις ἀπέκτησε τὰ δικαιώματα τῆς δόξης καὶ θέσιν διὰ τὸ ὄνομά της ἐν ταῖς δημοτικαῖς ῥαψωδίαις. Πόσον ἀσθενὴς θὰ ἦτο ἡ ῥωμαντικὴ διήγησις τῶν παθημάτων δύο ἐραστῶν ἐνώπιον τοῦ ἄσματος τῆς Τσεργιόρσκα ξέννας (Μαυροβουνίας γυναικὸς!) «Χαῖδουκός τις θρηνεῖ καὶ λέγει· «Ταλαίπωρε Στανίκα, δυστυχὴς ἐγὼ ὅστις σὲ ἀφῆκα νὰ πέσῃς ἀνεκδίκητος!» Ἐκ τοῦ βάλους τῆς κοιλάδος Τσοῦζης ἡ γυνὴ τοῦ Στανίκα ἀκούει ταύτας τὰς κραυγὰς καὶ ἐννοεῖ ὅτι ὁ σύζυγός της ἐφρονεύθη.

»Παρευθὺς μὲ τὸ τοῦφάκι ἔστω χερί, ἐξορμᾷ ἡ ἐνθερμος χριστιανὴ, καὶ ἀναβαίνει τὸ πράσινον μονοπάτι ποῦ κατέβαινον οἱ φρονεῖς τοῦ ἀνδρός της, δεκαπέντε Τοῦρκοι ὀδηγοῦμενοι ὑπὸ τοῦ Τσεργιόρσκα-ἀγῆ. Ἀμὰ εἶδε τὸν Τσεργιόρσκα-ἀγῆ τὸν σημαδεύει καὶ τὸν ῥίπτει νεκρόν. Οἱ λοιποὶ Τοῦρκοι ἐντρομοὶ διὰ τὴν τόλμην ταύτης τῆς ἡρωϊκῆς γυναικὸς φεύγουν καὶ τὴν ἀφίνουν νὰ κόψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀρχηγοῦ των, τὴν ὁποίαν φέρει εἰς τὸ χωρίον της.

»Τότε ἡ Φατῆ, χήρα τοῦ Τσεργιόρσκα, γράφει ἐπιστολὴν εἰς τὴν χήραν τοῦ Στανίκα· «Φρικώδης χριστιανὴ, ἐὰν ἦσαι ἀληθὴς Μαυροβουνιώτισσα, θὰ ἔλθῃς αὖριον μόνη εἰς τὸ σύνορον, ὅπως ἐγὼ θὰ ἔλθω μόνη, διὰ νὰ μετρήσωμεν τὰς δυνάμεις μας, καὶ νὰ ἴδωμεν ποῖα ἐκ τῶν δύο μας ἦτο ἡ καλλιτέρα σύζυγος».

»Ἡ χριστιανὴ ἀφίνει τὰ γυναικεῖα φορέματά της, ἐνδύεται τὴν στολὴν καὶ τὰ ὅπλα τὰ ὅποια ἐσύλησεν ἀπὸ τὸν Τσεργιόρσκα, παίρνει τὸ γιανταγάνι του, τὰς δύο πιστόλας καὶ τὴν λαμπρὰν καρβίναν του, ἀναβαίνει τὸν ὄρειον ἵππον τοῦ ἀγῆ, καὶ ἐμβαίνει εἰς τὸν δρόμον διὰ μέσου τῶν μονοπατίων τῆς Τσοῦζης, φωνάζουσα ἀπέναντι κάθε βράχου· «Ἄν ἦν' ἐδῶ κανεὶς ἀδελφὸς Μαυροβουνιώτης κρυμμένος, ἄς μὴ με σκοτώσῃ νομίζων με Τοῦρκο, διότι εἰμὶ κόρη τοῦ Μαυροβουνίου».

»Ἀλλὰ φθάνουσα εἰς τὸ σύνορον, εἶδεν ὅτι ἡ ἄπιστος μουσουλμάνη εἶχε φέρει μαζύ της τὸν ἀνάδοχόν της, ὁ ὁποῖος καθήμενος ἐπὶ μεγάλου ἵππου μαύρου ὥρμησε μανιώδως κατὰ τῆς χριστιανῆς νεάνιδος.

»Αὕτη τὸν περιμένει ἀφόβως· μὲ καλῶς διευθυνόμενον βόλι τὸν κτυπᾷ εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἔπειτα τοῦ κόπτει τὴν κεφαλὴν· προφθάνει ἔπειτα φεύγουσαν τὴν μουσουλμάναν, καὶ τὴν φέρει δεμένην εἰς τὴν Τσοῦζην, ὅπου τὴν ἔκαμε δούλην της, διὰ νὰ τραγωδῇ ναναρίσματα εἰς τὴν κοιτίδα τῶν ὀρφανῶν τοῦ Στανίκα. Ἀφ' οὗ ἐκράτησεν οὕτω ἔτη τινὰ τὴν μουσουλμάναν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της, τὴν ἀπέστειλεν ἐλευθέρην εἰς τοὺς ἰδιούς της.»

Τὰ ἄσματα τῶν Σλαύων εἶναι πλήρη ἐπεισοδίων, ἐν οἷς ἡ ἀνδρεία τῆς γυναικὸς φθάνει εἰς μέγα ὕψος· δὲν εἶναι πόλεμος ὅπου νέαι τις ἡρώες δὲν ἐμφανίζονται καὶ δὲν φέρει τὴν δάφνην της εἰς τὸν στέφανον τῆς ἀθανασίας.

Σήμερον δὲ, ὅτε συμμετέχει τοῦ ἡγεμονικοῦ θρόνου τοῦ Μαυροβουνίου γυνὴ πρόθυμος νὰ ὑποστῇ πᾶσαν θυσίαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος της, γυνὴ ἥς ἡ εὐτολμία, εὐκαιρίας δοθείσης, θὰ ἐνεθύμιζε τὸ θάρρος τῆς αἰχμαλώτου τοῦ Μαριεμβούργου, ἣν ὁ Μέγας Πέτρος ἐμελλε νὰ ὑψώσῃ μέχρι τοῦ θρόνου, ἡδυνήθημεν ἄνευ κόπου, ἐνώπιον τοιούτου παραδείγματος, νὰ πληρώσωμεν εἰς τὰς Μαυροβουνίας τὸν ὀφειλόμενον αὐταῖς φόρον ἐπαίνου. Ἀλλὰ πρὶν τελειώσωμεν τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἃς ἀναμνήσωμεν πάλιν τὸ ἐνεργὸν μέρος ὅπερ αὐταὶ αἱ γυναῖκες δὲν ἔπαυσαν τοῦ νὰ λαμβάνωσιν εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας τοῦ Μαυροβουνίου κατὰ τῶν Τοῦρκων, μέρος τὸ ὁποῖον ὁ ἀναλαμβάνων δσάκις οἱ πολεμιστὰς τοῦ Μαυροβουνίου θὰ πετάξωσι πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν συνόρων των. Καὶ δὴ εἰς τὰς γυναῖκας, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἀνατίθεται τὸ καθήκον τοῦ νὰ φέρωσι πᾶσαν ἡμέραν εἰς τὰ στρατεύματα, πολλάκις δὲ εἰς ἱκανὰς ἀποστάσεις, τὰς τροφὰς καὶ τὰ πολυμορφία, νὰ τὰ μεταφέρωσι καὶ νὰ περιποιῶνται τοὺς τραυματίας, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ, νὰ ἐξαιολογῶσι δεύτερον στρατὸν βοθητικόν, ἐπιτρέποντα νὰ χρησιμοποιοῦνται ὅλαι αἱ δυνάμεις τῆς πατρίδος. Ποσάκις δὲν ἐφάνησαν προχωροῦσαι ἀτρομήτως ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ ἐκτεθειμέναι εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ πυρός, πράγματι δεικνύουσαι οὕτω, μετὰ παρέλευσιν πολλῶν αἰώνων, τὴν διαγωγὴν τῶν πολυηρώων ἐκείνων Γερμανίδων, περὶ ὧν ὁ Τάκιτος ἔγραφε· «Μνημονεύουσιν ὅτι, στρατεύματά τινα, ἐκκλινόντά ποτε καὶ τρεπόμενα, γυναῖκες ἐπαρήγαγον, ἐγκαίμεναι τῇ δεήσει, καὶ δεικνύουσαι τὰ ἑαυτῶν στήθη, καὶ τὴν ἐπικειμένην αἰχμαλωσίαν ἐξεικονίζουσαι».

Κατὰ τὴν ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα τὸ ῥακίον ἦτο ἀπλῶς ἐν χρήσει ὡς φάρμακον, διὸ καὶ ἐπωλείτο μόνον ἐν τοῖς φαρμακείοις· πρὸ τῆς λήξεως δὲ τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος τὸ μετεχειρίζοντο κοινῶς ὡς ποτόν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟΥ ΑΕΡΟΣ ΥΠΟ ΥΓΙΕΙΝΗΝ ΕΠΟΨΙΝ

Ὑπὸ υγιεινὴν ἐποψίν θεωρούμενος, ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ εἶναι τὸ πρῶτιστον στοιχεῖον τῆς υγείας, ἢ ἀκριβέστερον, τῆς ζωῆς. Καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος δεικνύει πρὸς τὸ οὐσιωδέστατον τοῦτο τῆς υπάρξεως αὐτοῦ στοιχεῖον παράδοξον ἀδικιοφρίαν, ἢ μόνη ἢ ἄγνοια δύναται νὰ δικαιολογήσῃ. Ἀληθῶς αἱ ζωτικαὶ ἰδιότητες τοῦ ἀέρος εἰσὶν ἄγνωστοι τοῖς πολλοῖς. Πολλοὺς ἐγνωρίζαμεν ἄνθρώπους ἐκ τῶν οὐχὶ ἀμοίρων παιδείας, οἵτινες ἐνῶ μεγάλως καὶ μέχρις ὑπερβολῆς φροντίζουσι περὶ τῆς υγείας αὐτῶν προκειμένου περὶ τῶν φαγητῶν καὶ τῶν ποτῶν καὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν, οὐδόλως προσέχουσιν εἰς τὸν παρ' αὐτῶν ἀναπνεόμενον ἀέρα ἀπ' ἐναντίας μάλιστα χάριν ματαίως προφυλάξεως καταδικάζουσιν ἑαυτοὺς ν' ἀναπνέωσιν ἀέρα ἀνεπαρκῆ καὶ μεμολυσμένον. Οἱ τοιοῦτοι ἄγνοοῦσιν ὅτι ὁ καθαρὸς καὶ ἐπαρκὴς ἀήρ εἶναι τὸ κυριώτατον τῆς ζωῆς στοιχεῖον, ἢ οὐσιωδέστατη τροφή, καὶ ὅτι ὁ μὴ καθαρὸς ἀήρ, ὃν κατὰ κλειστοὶ ἀναπνεύουσιν, εἶναι τὸ δεινότερον δηλητήριο, ὁ μέγιστος τῆς υγείας αὐτῶν πολέμιος. Στοιχειώδεις τινὲς περὶ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος γνώσεις καὶ περὶ τῆς ἐπιρροῆς αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἀνθρώπου, θὰ καταστήσωσι σαφεστάτην τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ, ὡς στοιχείου τῆς υγείας.

Ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ συνίσταται περίπου ἐξ $\frac{79}{100}$ ἀζώτου καὶ $\frac{21}{100}$ ὀξυγόνου εἰς βάρος ἢ $\frac{80}{100}$ ἀζώτου καὶ $\frac{20}{100}$ ὀξυγόνου εἰς ὄγκον, ὃ ἐστὶ ἐκ $\frac{4}{5}$ ἀζώτου καὶ $\frac{1}{5}$ ὀξυγόνου. Παρὰ τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα, περιέχει καὶ σμικροτέραν ποσότητα ἀνθρακικοῦ ὀξέος (μεταβαλλομένην ἄλλως κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, τοὺς τόπους καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἡμερονοκτίου), ὑδρογόνον, ὑδατῶδη ἀτμὸν, ἠλεκτρισμὸν, θερμαντικὸν, φῶς, ἐνίοτε δὲ καὶ οὐσίας ξένας ὅπως πρὸς τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ. Σημειωτέον δὲ, ὅτι τὸ διὰ μόνης τῆς ὁσμῆς παρκτηρούμενον συχνάκις ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἀέριον, τὸ ἕνεκα τούτου καλούμενον ὀζόνιον, δὲν φρίνεται ὡς ἀέριον ἴδιον, ἀλλὰ εἰδική τις κατὰστασις τοῦ ὀξυγόνου ἠλεκτρισμένου. Τὸ βάρος τοῦ ἀέρος, συγκρινόμενον πρὸς τὸ βάρος τοῦ ὕδατος, εἶναι ὡς 1 πρὸς 770, ἤγουν ὁ ἀήρ εἶναι 770 φορὰς ἐλαφρώτερος τοῦ ὕδατος. Τὸ βευστόν, ἀερῶδες, ἀόρατον, διαφανές, ἄνοσμον, ἄγευστον, βαρὺ, πιστὸν καὶ ἐλαστικὸν τοῦτο σῶμα, σχηματίζει περὶ τὴν γῆν περίβλημα, οὗ δὲν προσδιωρίσθη εἰσέτι ἀκριβῶς τὸ ὕψος· κατὰ τοὺς μὲν τὸ περίβλημα τοῦτο ἔχει πᾶχος 60, κατὰ τοὺς δὲ 350 χιλιομέτρων. Βέβαιον ὅμως εἶναι, ὅτι εἰς ὕψος ὀκτὼ χιλιομέτρων ὁ ἀήρ ἀραιούται τόσον, ὥστε δὲν ἐπαρκεῖ πλέον εἰς τὴν ἀναπνοὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Δύο εἰσὶ τὰ κυριώτατα τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος στοιχεῖα, τὸ ὀξυγόσιον καὶ τὸ ἀζώτον. Τὸ ὀξυγόσιον ὅμως εἶναι τὸ οὐσιωδέστατον εἰς τὴν ζωὴν ἡμῶν στοιχεῖον, διότι αὐτὸ εἶναι τὸ ἀναπνεόμενον μέρος τοῦ ἀέρος, καὶ διὰ τοῦτο ὁ περιώνυμος χημικὸς Lavoisier ἀπεκάλει αὐτὸ ἀέρα κατ' ἐξοχὴν ἀναπνεύσιμον καὶ ζωτικὸν ἀέρα. Τὸ ὀξυγόσιον εἶναι τὸ κύριον στοιχεῖον τοῦ φαινομένου τῆς καύσεως. Τὸ δὲ ἀζώτον μόνον δὲν εἶναι προσφυὲς εἰς ἀναπνοὴν, ἀλλ' ἡ ἀνάμιξις αὐτοῦ μετὰ τοῦ ὀξυγόνου χρησιμεύει ὡς πρὸς τὸ φαινόμενον τῆς ἀναπνοῆς ὅπως ἀποτρέπη τὴν ἐπὶ τοῦ λάρυγγος, τῶν βρόγχων καὶ τῶν πνευμόνων λίαν ἐρεθιστικὴν ἐνέργειαν τοῦ ὀξυγόνου μόνου. Πλὴν ὅτε αὐξήσει ἡ ποσότης τοῦ ἀζώτου ἐν τῇ συστάσει τοῦ ἀέρος καὶ δὲν ὑπάρχει πλέον ἡ ἀναγκασία πρὸς τὸ ὀξυγόσιον ἀναλογία (ὡς συμβαίνει λόγου χάριν ἐν τοῖς ἀποπᾶτοις), τότε ἀποσβέννυνται τὰ κκιδόμενα σώματα, ἐπέρχεται δὲ ἡ ἀσφυξία εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὰ ζῶα.

Καίτοι μὴ δυνάμενοι νὰ ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα λεπτομερῶς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς ἀναπνοῆς, ἀνάγκη νὰ σημειώσωμεν ὅτι ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ, ἀναπνεόμενος, εὐρίσκεται εἰς συνεχῆ συνάφειαν πρὸς τὸ αἷμα, ἐπενεργῶν ἐπ' αὐτοῦ μεταβολὰς τινάς, χρησίμους εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς. Ἐνταῦτῳ δὲ μεταβάλλεται καὶ αὐτὸς ὁ ἀήρ διὰ τῆς ἀναπνοῆς· διότι ὁ ἀναπνέων εἰσπνέει ὀξυγόσιον καὶ ἐκπνέει ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἐπομένως ὁ ἐκπνεόμενος ἀήρ περιέχει μὲν τὴν αὐτὴν σχεδὸν ποσότητα ἀζώτου, ἔχει ὅμως ὀλιγώτερον ὀξυγόσιον καὶ περισσώτερον ἀνθρακικὸν ὀξύ καὶ ὑδρογόνον, ἢ ὁ εἰσπνεόμενος ἀήρ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ μεταβάλλεται διὰ τῆς ἀναπνοῆς, πρέπει, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, νὰ ἀνανεοῦται ἀκαταπαύστως· ἄλλως, ἀναπνεόμενον τοῦ αὐτοῦ ἀέρος πολλάκις κατὰ συνέχειαν, ἐλαττοῦται ὁλονὲν τὸ ὀξυγόσιον αὐτοῦ, καὶ αὐξάνει τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ· ἀλλ' ὅσον ἐλαττοῦται τὸ πρῶτον καὶ αὐξάνει τὸ δεύτερον, τόσον ὀλιγώτερον ὀξυγόσιον ἀπομυζᾶται ὑπὸ τοῦ αἵματος, καὶ τόσον ὀλιγώτερον ἀνθρακικὸν ὀξύ ἀποχωρίζεται ἀπ' αὐτοῦ. Ἐκ τούτου ἡ ἀναπνοὴ καθίσταται ἀνεπαρκὴς ὅλως, καὶ μετὰ τινὰ χρόνον ἐπιφέρει συμπτώματα ἀσφυξίας καὶ ἐπὶ τέλους τὸν δι' αὐτῆς θάνατον.

Ἐκ τῶν στοιχειωδεδεσμάτων τούτων γνώσεως κατὰδηλον γίνεσθαι, ὅτι ὁ θάνατος καὶ ἡ σιγὴ ἡθελον ἐπικρατεῖ ἐπὶ τοῦ πλανήτου ἡμῶν ἄνευ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. Ἀληθῶς ἡ ἀτμοσφαίρα εἶναι τὸ κυριώτατον τῆς γῆς στοιχεῖον, διότι ἐν αὐτῇ κυκλοφορεῖ οὕτως εἰπεῖν ἡ ζωὴ καὶ δι' αὐτῆς ζῶσιν ὅλα τὰ ἐπ' αὐτῆς ζῶα καὶ φυτά. Διὰ ταῦτα ζῆν καὶ ἀναπνεῖν εἰσὶ συνώνυμα ἐν πᾶσι ταῖς γλώσσαις. Ἐπίσης φανερόν εἶναι, ὅτι ἐὰν ὁ ἀνα-

πνεόμενος ἀήρ μὴ ᾔῃναι κατὰ τὰ συστατικὰ αὐτοῦ μέρη καὶ τὴν καθαρότητα οἷον ἀπαιτεῖ ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὀργανισμὸς, ἡ υγεία καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ διατηρηθῶσι. Διότι τὸ αἷμα ζῆ, οὕτως εἰπεῖν, διὰ τοῦ ἀέρος. Καὶ τῷ ὄντι αἱ παραφθοραὶ τοῦ ἀέρος ὑπὸ ἀερίων ἄλλων ἢ τὰ ἀναλογούντα εἰς τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ, ὑπὸ μiasμάτων, ὑπὸ ἀναθυμιάσεων, ὑπὸ μεταλλικῶν κόνεων, ὑπὸ ζωφίων καὶ φυτιδίων μικροσκοπικῶν, εἰσὶ τὰ αἷτια τῶν πλείστων ἀσθενειῶν τῶν κατατρυχουσῶν τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἐν τοῖς κατωκνημένοις, ἰδίως δὲ ἐν τοῖς κεκλεισμένοις μέρεσιν, ἐνθα διαμένουσι πολλὰ ἄτομα, ἢ ἀναπνοὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζώων, αἱ ἐστὶναι τοῦ πυρὸς καὶ τὰ φῶτα, ἢ διὰ τοῦ δερμάτος καὶ διὰ τῶν πνευμόνων διαφόρησις, καὶ αἱ δι' αὐτῆς ἀποπεμπόμεναι ζωϊκαὶ ὕλαι, εἰσὶ τὰ αἷτια τῆς διαφθορᾶς καὶ τοῦ μολυσμοῦ τοῦ ἀέρος. Καὶ ἡ μὲν ἀναπνοὴ καὶ τὸ πῦρ ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τοῦ ἀέρος ὀξυγόσιον καὶ αὐξάνουσιν ἐν αὐτῷ τὴν ποσότητα τοῦ ἀπρὸςφουῦς εἰς τὴν ζωὴν ἢ μᾶλλον δηλητηριώδους ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ἢ δὲ διαφόρησις παράγει ὀργανικὰ μιάσματα. Ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ἀναπνοῆς ἐν μιᾷ ὥρᾳ καταναλίσκει 21 λίτρας ὀξυγόνου, ἀποπέμπει δὲ ἐν τῷ αὐτῷ χρονικῷ διαστήματι 19 περίπου λίτρας ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν διὰ τοῦ πυρὸς εἰς τὸν ἀέρα ἐπιγινόμενὴν μεταβολήν, ἐβεβαίωθη δι' ἀσφαλεστάτων πειραμάτων, ὅτι φλὸξ λυχνίας καιούσης δι' ἐλαίου παράγει ἐν μιᾷ ὥρᾳ 15 λίτρας ἀνθρακικοῦ ὀξέος, φλὸξ δὲ καιοῦσα διὰ τοῦ γὰζ (τοῦ ἐκ τῶν γαιανθράκων ἀερίου) παράγει ἐν τῷ αὐτῷ χρονικῷ διαστήματι 128 λίτρας ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Ἡ ἀποτέφρωσις δὲ καυσίμου ὕλης ἐνὸς χιλιγράμμου ἀπαιτεῖ κατὰ τὰ διάφορα εἶδη αὐτῆς τὰς ἐξῆς ποσότητας εἰς κυβικὰ μέτρα καθαρῷ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ἢτοι 1 χιλιόγραμμον ξύλου λίαν ξηροῦ ἀπαιτεῖ 6 $\frac{75}{100}$ K. M. ἀέρος, 1 χιλιόγραμμ. ξύλου συνήθους 5 $\frac{41}{100}$ K. M., 1 χιλιόγραμμ. ξυλανθράκων 16 $\frac{4}{100}$ K. M., 1 χιλιόγραμμ. γαιανθράκων 18 K. M. κτλ. Ἐκ τῶν ἀναλογιῶν τούτων εὐκόλως κατανοεῖται ἡ πρὸς φωτισμὸν καὶ θερμανσιν μεγάλη κατανάλωσις ὀξυγόνου καὶ μεγάλη ἐπίσης παραγωγή ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Ὁ Péclel καὶ ὁ Dumas παρετήρησαν προσέτι, ὅτι πολλάκις ὁ ἀήρ ὁ ἀφαιρεθεὶς παρὰ τῶν ἀεροφόρων ἐκ τῶν αἰθουσῶν τῶν παραδόσεων καὶ τῶν θεάτρων, καὶ ἐν γένει ἐκ τῶν κεκλεισμένων μερῶν ἐνθα συνήλθον πολλοί, εἶναι λίαν δυσώδης. Τοῦτο εὐχερῶς δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν διὰ τῆς ἰδίας πείρας εἰς πολλὰς περιστάσεις, εἰς τὰ θέατρα, εἰς τὰ καφενεῖα, εἰς τὰ ἐργαστήσια, εἰς τὰς συνελεύσεις, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τὰς αἰθούσας τῶν συναναστrophῶν καὶ τῶν χορῶν, ἐνθα ἡ ἄλλως οὐχὶ

ὀφέλιμος εὐωδία τῶν ἀνθέων καὶ τῶν ἀρωμάτων δὲν καλύπτει πάντοτε τὴν ζωϊκὴν ὁσμὴν. Ἡ δυσωδία αὕτη προκύπτει ἐκ τῆς διὰ τῆς διαφθορῆως μiasματικῆς τοῦ ἀέρος διαφθορᾶς, ἀνεξαρτήτως τοῦ κακοῦ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ὀξυγόνου καὶ τῆς αὐξήσεως τῆς ποσότητος τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Εἰς τὰ ὀργανικὰ ταῦτα μιάσματα ἀποδίδονται αἱ ἀσθενεῖαι αἱ προκαλούμεναι ἐκ τῆς συσσωρεύσεως πολλῶν ἀτόμων ἐν ὀρισμένῳ μέρει, οἷον ἐν ταῖς φυλακαῖς, τοῖς ἐν ἐκστρατείᾳ μεγάλοις στρατοῖς, ἐν ταῖς πολιορκουμέναις πόλεσι κτλ. Ὁ ἐπὶ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐκτραγικὸς ἐν Ἀθήναις φοβερός λιμὸς ἦτο ἐν εἶδος τύφου, ὃν προκάλεσεν ἡ ἐντὸς τῶν τευχῶν συσσωρεύσις τῶν κατοίκων τῶν δήμων τῆς Ἀττικῆς. Οἱ παθολόγοι, ἰδίως δὲ οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Γάλλοι ἱατροὶ, ἐνοῖς καὶ ὁ διακεκριμένος τῆς ἱατρικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων καθηγητῆς καὶ ἡμέτερος συμπολίτης Δαμασκηνὸς, ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ ἀναπνοὴ ἀέρος μὴ καθαροῦ εἶναι συχνὴ αἰτία φθίσεως (Damaschino, Etologie de la tuberculose. Paris, 1872).

Ἡ ἐπιστήμη ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιστάσει, ἡ κυρία αἰτία τῆς νόσου δὲν εἶναι ἡ αὐξήσις τῆς ποσότητος τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἐν τῷ ἀέρι, ἀλλ' ἡ διὰ τῆς δερμικῆς καὶ πνευμονικῆς διαφορήσεως ἀνάπτυξις ἐν αὐτῷ μiasμάτων. Πλὴν ὁπωσδήποτε ἡ αὐξήσις τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος οὐσιωδῶς ἐπιτείνει τὴν ἐκ τῶν μiasμάτων τούτων βλάβην. Εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα κυρίως καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὴν ἄσκησιν, πρέπει ν' ἀποδώσωμεν τὴν ἐν γένει ὑπεροχὴν τῶν ἀγροτῶν ἐπὶ τῶν κατοίκων τῶν πόλεων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν εὐρωστίαν. Εἰς τινὰς μεγαλοπόλεις τῆς Εὐρώπης ἰδίως δὲ τῆς Ἀγγλίας, ὑπάρχουσι συνοικίαι, αἵτινες εἰσὶν ἐστὶναι μiasμάτων, ἐλλείψει τοῦ ἀναγκαίου ἀέρος. «Ἡ ἀόρατος αὕτη δύναμις, ὁ ἀήρ», λέγει Ἀγγλὸς συγγραφεὺς, «καταστρέφει ἀπαρατήρητος διὰ τῆς ἀποκρούου χημικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας τὰς θάσεις τῆς ὑπάρξεώς μας, διότι τὰ μιάσματα καὶ παντοσείδεις ἐπικίνδυνον ἀναθυμιάσεις δι' αὐτοῦ εὐκόλως ὑπαισθητίζονται εἰς αὐτὰ τὰ βάλθη τοῦ ὀργανισμοῦ ἡμῶν. Διὰ τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος, ὅστις διέρχεται τὴν ὑπαρξίν του χωρὶς νὰ διαμένῃ μέρος τῆς ἡμέρας εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα, ἀμαρτάνει πρὸς τὴν φύσιν. Ἀληθῶς τὸ ὑπαίθριον εἶναι ὁ ναὸς τῆς φύσεως, καὶ ἡ φύσις τιμωρεῖ τοὺς μὴ λατρεύοντας αὐτήν.» (Éléments de science sociale, par un Docteur en Médecine, μετὰφρ. γαλλικὴ ἐκ τῆς 7ης ἐκδόσεως). Ἀλλὰ πρὸ πάντων παρ' ἡμῖν ἐπικρατοῦσι σφαλμαὶ ἰδέαι, ὡς πρὸς τὸν ἀέρα τὸν ἀναπνεόμενον ὑπὸ τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν ἀναρρώοντων. Ἀγνοοῦντες τὴν υγιεινὴν καὶ τὴν θεραπευτικὴν ἰδιότητα τοῦ καθαροῦ ἀέρος, οἱ πλείστοι κρατοῦσι κατακλείστους τοὺς ἀσθε-

νεῖς καὶ τοὺς ἀναρρώνοντας ἵνα προφυλάττωσι· δῆθεν αὐτοὺς ἀπὸ πάσης βλαβεραῆς ἀτμοσφαιρικῆς ἐπηρείας. Αἱ δῆθεν προφυλάξεις αὗται εἰσὶν ὁ μέγιστος τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν ἀναρρώνοντων πολέμιος. Πρώτιστος κανὼν, ὃν πρέπει νὰ τηρῶμεν ἐν τῷ δωματίῳ τῶν ἀσθενῶν ἢ ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν νοσοκομείων, κανὼν οὗ ἄνευ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι πᾶντες οἱ λοιποὶ καθίστανται περιττοί, εἶναι οὗτος, νὰ κατορθώσωμεν ὅπως ἄνευ ψύξεως τοῦ ἀσθενοῦς ἀναπνέῃ οὗτος ἀέρα τῶσφ καθαρὸν ὅσον καθαρὸς εἶναι ὁ ἐκτὸς τοῦ δωματίου ἀήρ. Πάντες οἱ περὶ τὴν νοσηλείαν τῶν ἀσθενῶν ἀσχοληθέντες διδάσκουσι τὴν συνεχῶς παρ' ἡμῖν παρὰγνωρίζομένην ἀλήθειαν ταύτην. Ἡ ὀνομαστή φιλόanthropos Κυρία Nightingale, ἐν τῷ περὶ νοσηλείας ἀρρώστων πονήματι αὐτῆς (Notes on nursing, κτλ.) ἀναγράφει τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐν κεφαλίδι, συνεχῶς δὲ καὶ ὑφ' ὅλης τᾶς μορφᾶς πραγματεύεται καὶ ἐπανέρχεται εἰς τοῦτο. Μεθ' ὅσα ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω περιττὸν ὅλως ν' ἀναπτύξωμεν τὸ ἀπολύτως ὀρθὸν τῶν παρατηρήσεων τούτων τῆς ἐπιστημονικῆς νοσηλείας. Ἀληθῶς, ὅτε ἀὐτὴ ἀνεπαρκὴς καὶ μεμολυσμένος καταβάλλει ταχέως τοὺς ὑγιεῖς, πολλῶ μᾶλλον προώριστα νὰ καταβάλλῃ τοὺς ἀσθενεῖς ὁ πνιγερὸς καὶ μεμολυσμένος ἀὐτῶν τῶν δωματίων αὐτῶν, καθιστάμενος συχνάκις πρόσκομμα ἀνυπερβλήτον εἰς τὴν θεραπείαν καὶ εἰς τὴν ἀνάρρωσιν αὐτῶν. Γινώσκουμεν πλείστους ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν, οἵτινες ἐδιδάχθησαν τὸ σφαλερὸν τῶν τοιούτων ἰδεῶν τῶν, διὰ τῆς ἀπωλείας τῆς ζωῆς αὐτῶν ἢ τῆς ζωῆς φιλητάτων αὐτοῖς. Συνιγόμεν ἐπὶ τούτοις τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου λίαν πρακτικῶν παρὰγγελιῶν τοῦ Δ' Νικολάου Μακκᾶ (Περὶ νοσηλείας ἀρρώστων, κτλ.)

Παραλείποντες τὴν ἐκ διαφόρων αἰτίων προκύπτουσαν ἐνίοτε εἰδικῶς μiasματικὴν τοῦ ἀέρος κατάστασιν, ἥτις γεννᾷ ποικίλας νόσους, συμπεραίνουμεν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ ἐκ τῆς φυσικῆς, ἐκ τῆς χημείας καὶ ἐκ τῆς φυσιολογίας θεωρία καὶ ἡ καθημερινὴ πείρα διδάσκουσιν, ὅτι ἡ συνεχὴς ἀνανέωσις τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος εἶναι ὁρος ἀπαρίττητος τῆς διατηρήσεως τῆς ὑγείας τοῦ μὴ νοσοῦντος ἀνθρώπου, τῆς θεραπείας δὲ καὶ ἀναρρώσεως τοῦ πάσχοντος καὶ τοῦ ἀναρρώνοντος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΤΥΠΑΛΛΟΣ.

ΤΙ ΕΣΤΙ ΠΑΤΡΙΣ

Ἡ πατρίς, δὲν εἶναι, ὡς Ἕλληνων παῖδες, ἡ πεδιάς ἢ ὁ λόφος σας, ὁ σταυρὸς τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου σας, ἢ ὁ καπνὸς τῶν ἐστιῶν ὑμῶν ὁ ἀναβάντων εἰς τὸν ἀέρα, οὐδὲ ἡ κορυφὴ τῶν δένδρων ὑμῶν, οὐδὲ ἡ μονότονος τῶν ποιμένων σας ὦδή. Ἡ πατρίς εἶναι ἡ Θεσσαλία διὰ τὸν Ἀκαρνανά, ἡ Κύπρος, ἡ Κρήτη διὰ τὸν Ἀθηναῖον,

ὁ Ὀλύμπος, ὁ Πίνδος, ὁ Ἀθῶς διὰ τὸν Ὀρεινὸν Ἀρχάδα, καὶ τὸν ἀγέρωχον τοῦ Ταυγέτου Ὀρεσεῖδιον. Ἡ πατρίς εἶναι ἅπαντα ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τοῦ Αἴμου μέχρι τοῦ Μαλέα, ἀπὸ τοῦ Ἰονίου μέχρι τοῦ Φοινικίου πελάγους. Ἡ πατρίς εἶναι ὅσον τῆς ὠραίας γῆς μέρος λαλεῖ τὴν γλῶσσαν, τὴν ἀρμονικὴν Ἑλληνικὴν μας γλῶσσαν, εἶναι ὅ,τι κινεῖ τοὺς παλμοὺς τοῦ στήθους ἡμῶν, εἶναι ἡ ἐνότης τῆς θρησκείας, εἶναι ἡ σπονδὴ τοῦ αἵματος ἢν ἐξ ὅλων τῶν ἄκρων τῆς Ἑλληνικῆς γῆς προσέφερον οἱ ἀδελφοί, οἱ γονεῖς μας, εἰς τὴν βωμὸν τῆς ἀνορθωθείσης πατρίδος μας. Ἡ πατρίς εἶναι ἡ κοινότης τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος, εἶναι ὁ γλυκύτατος καὶ ἱερώτατος τῆς ἐλευθερίας δεσμός. Ἡ πατρίς εἶναι τὸ ὠραῖον τοῦ οὐρανοῦ μας κυανοῦν, εἶναι ὁ γλυκὺς ἥλιος ὅστις μᾶς φωτίζει, εἶναι ἡ γαληνιαία θάλασσα ἥτις μᾶς περιβρέχει, εἶναι αἱ εὐφροὶ γαῖαι, αἱ ἀπὸ τῆς Θράκης καὶ τοῦ Εὐξείνου μέχρι τοῦ Αἰθιοπικοῦ ἐκτεινόμεναι πελάγους. Ἡ πατρίς εἶναι ὅλοι ἡμῶν οἱ συμπολῖται μεγάλοι καὶ μικροί, πλούσιοι καὶ πένητες. Ἡ πατρίς εἶναι τὸ ἔθνος, τὸ ὅποῖον ὀφείλομεν ν' ἀγαπῶμεν, νὰ σεβώμεθα, νὰ δουλεύωμεν καὶ νὰ ὑπερασπιζώμεθα δι' ὅλων τῶν διανοητικῶν μας δυνάμεων, δι' ὅλης τῶν χειρῶν μας τῆς ἰσχύος, δι' ὅλης τῆς ἐνεργείας καὶ δι' ὅλης τῆς ἀγάπης τῆς ψυχῆς ἡμῶν.¹

ΛΑΗΘΕΙΑΙ

* * Ἐθνικότης ταπεινουμένη, ὁμοιάζει ποταμῷ στειρεύσαντι καὶ ἀποξηρανθέντι. Ἀποκαλύπτει τοὺς κροκοδείλους, οἵτινες ἐν τῇ ἰλῷ αὐτοῦ ἐκρύπτοντο βαθύτατα. (Edgar Quinet.)

* * «Ἐπτά πόλεις ἑλληνικαὶ ἤρσαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀμήρου ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐνῶ ζῶν καὶ τὰς ἐπτά εἶχε διατρέξει ἐπαιτῶν ἄρτον», εἶπεν ὁ Δισραέλης, στιγματίζων τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν ἀνθρώπων. Ἑλληνικὴ δὲ καὶ πατροπαράδοτος ἡ ἀρετὴ τῆς μετὰ θάνατον εὐγνωμοσύνης, διαπερικωθεῖσα μέχρις ἡμῶν ἀλώβητος καὶ διὰ τῶν φιλανθρώπων παραγγελμάτων τοῦ Εὐαγγελίου. «Τὸν γὰρ μὴ ὄντα ἅπας εἶωθεν ἐπαινεῖν», εἶπε καὶ ὁ ἐθνικὸς Θουκυδίδης. (Ν. Δραγούμης.)

* * Ἡ ἀπάντησις τοῦ ἀρχαίου Σπαρτιάτου πρὸς τὸν υἱὸν του, ὅστις παρεπονεῖτο ὅτι τὸ ξίφος τοῦ ἦτο βραχὺν, «Μήκυνέ το δι' ἐνὸς βήματος ἐμπρός», δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς αἰανδῆποτε περίστασιν τοῦ βίου.

* * Σταθερὰ ἀπόφασις ἰσοδυναμεῖ πρὸς βαθύτητα σοφίαν. (Ναπολέον Α'.)

* * Ἡ θέλησις εἶναι καὶ δύναμις.

* * Τρεῖς τινὰ ὑπῆρξαν σύγχρονα εὐθὺς ἐν τῇ δημιουργίᾳ:—Ὁ ἄνθρωπος, ἡ ἐλευθερία καὶ τὸ φῶς. (Κελτικὸν λόγιον.)

1. Ν. Σαρπόλος.